

Рівненський державний гуманітарний університет
Художньо-педагогічний факультет
Кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього рівня «Бакалавр»

на тему:

Музей в структурі соціокультурної діяльності Житомирщини

Виконав : здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
галузі знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціальності 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності »
II курсу II р.н.
заочної форми навчання
Щербенюк Максим Ігорович

Науковий керівник:
Проф каф: Матусевич Костянтин
Миколайович
Рецензент:

Рівне, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. СИСТЕМА МУЗЕЙНИХ УСТАНОВ ЖИТОМИРЩИНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПРАКТИКИ.....	9
1.1.Музей як соціокультурний феномен у вимірах сьогодення.....	9
1.2.Загальна характеристика музейної мережі Житомирщини.....	15
РОЗДІЛ II. МУЗЕЙ В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	28
2.1. Новітні інформаційні технології і можливість їх використання в сучасній регіональній культурній практиці.....	28
2.2. Тенденції музейної мережі регіону у просторі сьогодення.....	45
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	58

ВСТУП

З огляду на історію, музеї виконували багато функцій: від збирання оригінальних чи унікальних речей до створення нових типів місць, за допомогою архітектурної форми можна змінювати деталі, які впливають на відвідувачів. Сьогодні цю ситуацію змінило докорінно. Адаже на заміну стендам прийшли сучасні технології, завдяки яким змінилася уява про можливість цього феномену культури. До того ж, потрібно враховувати й той факт, що суттєва міграційна складова сучасного життя людини надала їй можливість побачити ці зміни безпосередньо. Це поглиблює також і сучасна технічна оснащеність кожного індивіда. Адаже за допомогою смартфона чи комп'ютера можна без особливих проблем здобути будь-яку інформацію, не виходячи навіть із приміщення. Тому все це вимагає й зміни форм роботи установ культури подібного напрямку в Україні і на регіональному рівні. Війна та значні переміщення населення за межі країни також певною мірою стимулювала зміну ставлення до цієї установи культури. Свідченням чого є не лише спеціальні програми, спрямовані на підтримку України в окресленому напрямі, але й власна інноваційна діяльність музеїв.

Відтак зазначена проблематика знаходить широкий відгомін у спеціальній літературі, починаючи від змін назви цієї установи [19], і до широкої характеристики форм її сучасної діяльності. У підтвердження наведемо низку нових характеристик музею, відтворених, до прикладу, в сучасному інтерактивному музеї Джозефа Конрада - письменника-романіста, класика англійської літератури, майстра морського роману в Бердичеві (Житомирська область). Музей має багато особливостей. Одна з них полягає

в тому, що майже усі матеріали представлено в електронному вигляді або у вигляді копій. У музеї - багато світла, тут розміщені великі портрети письменника з підсвіткою, світлові елементи прикрашають інтер'єр, задіяно багато екранів різного розміру, вмонтованих у меблі та стіни, на яких демонструється текстова інформація та фото. Усі ці сучасні елементи приваблюють все більше відвідувачів до музею Джозефа Конрада, роблячи його найсучаснішим музеєм Житомирщини і одним з найсучасніших музеїв України [43].

Таким чином, маючи найменшу характеристику наукового аспекту своєї діяльності на регіональному рівні, музейні установи регіону у той же час мають значний інформаційний потенціал, пов'язаний із біографічним сегментом. Адже на території регіону проживало чимало непересічних особистостей, що залишили помітний слід у сферах літератури, науки та техніки, музичного та кіномистецтва. Як відомо, в згадуваному нами Бердичеві вінчався ще один класик світової літератури - Оноре де Бальзак. Однак, маловідомим залишається факт, що цьому ж костелі свого часу навчався музики Фредерік Шопен [47].

Світ рухається швидко. Сьогодні ми зовсім інші, ніж були вчора. Завтра ми ніколи не будемо такими, як сьогодні. Нові технології та тренди в усіх сферах життя змушують змінювати заклади освіти та культури, перетворюючи їх на сучасні простори творчого навчання, спілкування та розваг. Нові концепції працюють в школах, бібліотеках і звісно музеях. Зміст і форма діяльності музею змінюються в процесі загальних світових змін. Велику роль відіграє візуалізація способів сприйняття культурно значущої інформації.

В умовах повномасштабної війни Росії проти України стрімко зріс інтерес світу до всього українського. Наш народ відчув величезну підтримку світової спільноти, яка зацікавилася нашими традиціями, культурою, мистецтвом. Сьогодні Європа надає велику підтримку Україні щодо розвитку культурного середовища. Зокрема, активно діє Програма Європейського Союзу «HouseofEurope», що пропонує можливості для творчості та

професійного обміну. Українці, що працюють в сфері культури, мають змогу пізнавати діяльність закладів культури, мистецтва в розвинутих світових країнах, спілкуватися з культурними менеджерами Європи та впроваджувати кращі тенденції в Україні.

В нашій державі та світі вкотре усвідомили, що звернення до культурних цінностей здатне продуктивно впливати на вирішення глобальних проблем, що диктує нам порядок денний. Адже культура, духовність є тією базою, яка формує особистість сучасної людини - людини, яку прийнято називати "цвітом нації".

Сьогоднішні захисники України, які відстоюють її незалежність, - це молоді активні люди, які вчора відвідували музеї, картинні галереї, філармонії. Саме там сформувався їхній характер та цінності, які сьогодні проявляються в самовідданій любові до своєї землі і людства.

У процесі формування нової соціокультурної реальності значне місце відводиться музейним закладам.

Музеї, за переконанням австрійського музеєзнавця Ф. Вайдахера, мають специфічне завдання, яке не здатна реалізувати жодна інша установа. Музеї створені для того, аби допомогти усім зацікавленим краще зрозуміти себе та своє місце у цьому світі [1].

На цьому наголошує і голова "Асоціації музеїв і галерей", віцепрезидент Українського національного комітету ICOM (Міжнародної ради музеїв) З. Мазурик, який резюмує: «Музеї допомагають передавати знання та засвоювати їх кожному відвідувачу через емоційний досвід, розширюючи горизонт свідомості та запитуючи «Хто я, звідки я, куди йду?» «питання, формування критичного ставлення до речей. Минуле і сучасне» [4].

Дослідник констатує, що сучасний музей за останні роки пройшов складну трансформацію від скарбниці до парку освітніх розваг [4].

На сьогодні це вже не ті музеї, які ми знали за радянських і пострадянських часів. Це сучасні культурні хаби, які приваблюють відвідувачів як з України, так і з-за кордону.

Науковці наголошують, що дослідження музею як соціокультурного інституту передбачає застосування соціокультурного підходу, що в світлі дослідження загального стану культури дозволяє окреслити значення музею в сучасному суспільстві та особливості його розвитку. Зокрема, в даному ключі це питання розглядав чеський музеолог З. Странскі, який зауважував: “Лише на основі знання законів, які визначають взаємовідносини музею та дійсності, можна зрозуміти суть та суспільне значення музеїв, усвідомити їхні обов'язки та завдання у межах загального культурного розвитку людства” [2].

Соціокультурний підхід, запропонований ще П. Сорокіним, пропонує розглядати музей як інтеграцію соціального і культурного .

Вагоме місце на мапі сучасних музеїв України займає Житомирська область. Тут представлені різноманітні музеї, що стосуються різних сфер життя. Це робить даний регіон культурним майданчиком, який активно розвивається та дає про себе знати всьому світу. В останні роки музейне життя на Житомирщині значно пожвавилось. Керувати сферою культури на Житомирщині прийшли професіонали, які розуміють важливість розвитку музеїв для гармонійного розвитку суспільства. Тому до модернізації музейних закладів вони залучають спеціалістів всеукраїнського та міжнародного рівня. Цей процес не був глибоко досліджений і водночас має великий потенціал для вивчення. Саме тому ми обрали **тему дослідження** “Музей в структурі соціокультурної діяльності Житомирщини”.

Актуальність дослідження полягає в тому, що під впливом загальнокультурних змін, як на всеукраїнському, так і на регіональному рівні, змінюються й умови діяльності музеїв. Зростає їхня роль у забезпеченні культурних потреб жителів; участі музейних закладів у тих суспільних процесах, які відбуваються в Україні та світі; сприянні демократизації суспільства, посиленні взаємного впливу культури, політики, економіки.

Об'єктом дослідження є система музейних установ Житомирщини в контексті сучасної регіональної культурної практики.

Предметом дослідження є новітні тенденції розвитку музейної справи в Україні та Житомирщини зокрема.

Метою дослідження є вивчення системи та мережі музейних установ Житомирщини в контексті сучасної регіональної культурної практики, аналіз складових, що формують соціокультурний феномен як концентрований вираз духовного пошуку культури минулого і сьогодення в період глобалізаційних процесів та змін у сучасному інформаційному просторі.

Завдання дослідження. Досягнення цілей дослідження передбачає вирішення наступних завдань:

1. Аналіз наукової літератури та джерел з певної проблеми.
2. Дослідження новітніх тенденцій розвитку музейної справи на тлі динамічних змін сьогодення.
3. Огляд світового досвіду «модернізації» музеїв та можливості їх застосування в музейних установах Житомирської області.
4. Визначення проблем та досягнень в українському музейному просторі та на Житомирщині зокрема.
5. Дослідження музейного простору Житомирщини на предмет застосування новітніх музейних практик, окреслення перспектив його розвитку.

Методи дослідження: історичні- аналіз історії накопичення знань з предмету; загальнонауковий – системний, функціональний, структурний – для визначення основних понять і напрямків вивчення музейної діяльності; філософський, культурологічний, соціологічний для вивчення музейної діяльності. музейний розвиток Методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції історичних та історичних документів. Наукова новизна роботи полягає в тому, що питання розвитку регіональної музейної мережі вперше стає предметом наукового зацікавлення в контексті зміни сприйняття музейної установи. Таким чином, ми намагаємося окреслити спектр нових напрямків музейної діяльності в світі та Україні, проаналізувати наявну практику

трансформації українських музеїв, ми вперше комплексно дослідили музейний простір Житомирщини, окреслили його досягнення та проблеми, напрацювали шляхи «осучаснення» місцевих музеїв, зробили спробу визначити перспективи розвитку музеїв Житомирщини.

Науково-практична значущість. Роботу можна використовувати під час дослідження сучасного світового, українського та регіонального музейного простору, новітніх практик у розвитку музеїв, при розробці нових методів музейної трансформації, розробці нових освітніх, культурних, суспільно-політичних ініціатив у музейному просторі.

РОЗДІЛ I. СИСТЕМА МУЗЕЙНИХ УСТАНОВ ЖИТОМИРЩИНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПРАКТИКИ.

1.1. Музей як соціокультурний феномен у вимірах сьогодення

Після повномасштабного вторгнення Росії на територію України, наша держава відчула велику підтримку світового співтовариства. Зокрема, увага світової спільноти нині прикута до українських музеїв - як центрів унікальної культури нашого народу, яку для себе сьогодні відкриває світ.

Українські музеї опинилися в центрі уваги 10 років тому внаслідок чергових змін у державі, які продукували зміни в сфері культури. Відтоді з різним успіхом і різні роки музеї зазнавали трансформації, яка утвердилась і посилилася в останні кілька років, і після 24 лютого 2022 року увійшла в новий етап.

Музей (від дав.-гр. τὸ Μουσεῖον - «дім Муз») - культурно-освітній і науково-дослідний заклад, що збирає, вивчає, експонує та зберігає пам'ятки матеріальної і духовної культури, природничо-наукові колекції тощо [6].

Довгий час в Україні музеї залишалися в своєму “законсервованому” стані. Надто мала кількість відвідувачів і стан “виживання” спонукало до змін у музейній сфері. Музеї з різним успіхом трансформувалися в певний простір, який виходив за межі терміну “музей”. Водночас, виникали нові приватні музеї, які значно відрізнялися від державних музеїв і за формою і за змістом. Це було ще одним стимулом для розвитку державних та комунальних музеїв, які мали конкурувати з тими сучасними музейними закладами, які створювали меценати.

Тоді науковці та практики звернулися до поняття “сучасний музей”.

На основі досліджень музеєзнавців Міжнародна рада музеїв (англ. ICOM) у 2006 р. затвердила нове визначення терміну «сучасний музей». Це некомерційна установа, що діє на благо суспільства і його прогресу, відкрита для публіки, яка зберігає, досліджує, пропагує і експонує – в цілях навчання,

освіти і задоволення – матеріальні та нематеріальні свідчення людини і навколишнього середовища [7].

Термін «сучасний музей» вперше застосував американський філософ М. Левін [5], і це стосувалося музею того часу, тобто музею, який був сучасним для автора.

Визначення “сучасний музей” дало змогу змогло найбільш повно дати характеристику музею нового типу та міцно увійшло до наукового вжитку.

Як ми уже писали вище, виникла потреба переосмислити роль музею, його функції та мету діяльності. Почали розроблятися стратегії розвитку музеїв, над якими працювали українські та зарубіжні спеціалісти.

Проблему сучасного музею досліджували такі міжнародні спеціалісти, як Е. Мерріт, С. Торн, С. Кендердін, Г. Аартс, Л. Шляхтіна та ін., та вітчизняні - З. Мазурик, О. Козаченко, О. Ключко та ін.

Ці та інші автори описують якісні зміни у музеї та констатують необхідність позиціонування його як знакового сучасного культурного центру, що має свої особливості.

Одним із перших музеєзнавців України, що розкрив питання саме українського сучасного музею та окреслив перспективи його розвитку, був голова "Асоціації музеїв і галерей", віце-президент Українського національного комітету ICOM (Міжнародної ради музеїв) З. Мазурик.

Зокрема, в статті “Для чого нам музеї?” З. Мазурик дає визначення, що **сучасний музей** – це дуже складний організм, де зберігаються різноманітні предмети, свідчення ставлення людини до світу, твори мистецтв [4].

Він наголошує, що для того, щоб музей ефективно працював, потрібні різносторонні знання, великий досвід, узгодженість працівників, сприяння громади й зацікавлення партнерів.

Дослідник зауважує, що сучасний музей як інституція має не таку вже й давню історію - десь з початку XVIII ст. - але пов'язаний із давнім антропологічним феноменом збирати і зберігати особливі предмети, які є

знаками часу, культури, важливими для певних соціальних груп, і поширювати це значення у різних контекстах [4].

З. Мазурик також наголошує на важливості соціальної функції, що вимагає відповідних кваліфікацій керівників і працівників музею.

Українські музеї пережили складні часи формування і розвитку. Колекції формувалися завдяки подвижництву окремих колекціонерів, науковців. У 1930-х кращі музейники зазнали репресій. Музеям тогочасні ідеологи залишали єдину функцію - підтверджувати марксистсько-ленінську концепцію розвитку історії [4].

Вогник жеврів у середовищі тогочасного Львова. Це місто завжди було ближче до Європи, і ті тенденції, що існували там, мали змогу бути запозичені в місті Лева. Зокрема, і музеї тут могли розвиватися в рамках тогочасної наукової музеологічної концепції. З. Мазурик, як свідчення цього, наводить слова фундатора Національного музею у Львові, який зараз носить його ім'я, - Андрія Шептицького:

"...рятувати від знищення, се далеко ще не та задача, яку самі собі ставимо за мету в праці. Не хочемо бути сторожами гробів; хочемо радше бути свідками відродження"[4].

Сьогодні львівські музеї відомі на весь світ. Сучасна міська влада зуміла зберегти, а десь і створити бренд міста, зберегти різноманіття місцевих музеїв і зробити їх бажаним місцем для всіх, хто буває в західній столиці України.

Зокрема, музей "Львів Стародавній" запрошує «Поринути в історію стародавнього міста Лева, сповнену легендами та подвигами» Ідея — показати історію міста Львова з 9 по 18 століття. Експонати музею вдало висвітлили політичне, духовне та культурне життя міста у складі різних держав. Вона показує, як люди різних національностей, які проживали у Львові того часу, розбудовували місто, створювали його престиж і міжнародний імідж [8].

Унікальність полягає в тому, що це - інтерактивний інноваційний мультимедійний музей, який розповідає про понад тисячолітню історію міста Лева від найдавніших часів до XVIII століття. Це концептуально- та ідейно- доповнена інтерпретація музеїв у стилі “мадам Тюссо”.

Кожен мандрівник чув про музей воскових фігур мадам Тюссо. Насправді, він не один - філії музею створені по всьому світу, а ідея запозичена і розвинута в багатьох сучасних музеях.

Воскові фігури вражають детальністю опрацювання - волосся, вії, ластовиння, нерівності шкіри тощо - всі тонкощі дотримані.

У Львові завжди вміли брати краще в інших і вдало поєднувати це з місцевим матеріалом. Ось і ідеї музеїв мадам Тюссо в столиці Галичини вдало доповнили і розвинули. Як наслідок, музей “Львів Стародавній” є яскравим прикладом сучасного музею як соціокультурного феномену. Тож варто розглянути його детальніше.

На площі 600 кв.м розгорнеться 11 виставок. Історію стародавнього Львова відтворять за допомогою стін інформації, схем, текстів, іконопису, сенсорних екранів, моніторів і, головне, малюнків історичних постатей.

Експонати відтворюють життя та діяльність визначних історичних постатей, які зробили вагомий внесок у розвиток міста Львова з 1256 по 1772 роки. Коротко, але яскраво розкриваються біографії відомих львів'ян та тих, хто вплинув на його історію від заснування у XIII столітті до кінця XVIII століття.

Особливу увагу приділено тому, що на розвиток Львова впливали представники різних громад. Поляки, вірмени, євреї, німці, австрійці, угорці, чехи та інші.

Подібний формат було втілено у музеї «Становлення української нації», що відкрився у Києві у 2019 році. В ньому представлені реалістичні фігури історичних діячів України з різних часів та з різних сфер життя. За

словами команди засновників, музей має велику місію – об'єднати націю на історичному підґрунті [9].

У розбудові цього музею брали участь понад 40 українських наукових організацій, 37 науковців, 63 музеї та значна кількість культурних і громадських установ.

Фігури, представлені в музеї, зроблені не з воску, а з силікону. Зовнішність, вік, одяг історичних діячів відповідають часу, коли відбувалися події, зображені в повісті, коли вони перебували на вершині своєї слави або в період найбільшого розквіту. Наприклад, в одній зі сцен зображено знаменитий форт Тараса Шевченка «Дари в Чигирині», де турецький, польський і російський послы чекають на прийом у Богдана Хмельницького.

Серед особливостей музею - мапа України з землею з різних регіонів нашої Батьківщини. У відвідувачів є змога зробити спільне фото фігурою улюбленого історичного діяча, наприклад з Лесею Українкою та Іваном Котляревським.

За дві години музей у захоплюючому мультимедійному форматі познайомить вас із цілою історією України. 25 виставок, сюжетних композицій, об'єднаних єдиною ідеологією, організованих за галерейними принципами. 110 видатних українських історичних постатей, 24 діорами з ефектом 5D, 30 мультимедійних стендів, світлові, звукові та ароматичні ефекти. 300 фотографій, карт, інформаційних стендів та 10 голограм.

Ми описали одні з кращих зразків українських музеїв світового рівня. Однак наводячи такі порівняння, варто звернути увагу на те, що в Європі зовсім інші культурно-історичні передумови формування і соціально-політичні умови функціонування музеїв. Там організація управління інша, і свободи разом з відповідальністю делеговано музеям більше. Однак музеї й там не прибуткові - власними коштами покривається приблизно третина витрат [4].

Найактуальніші питання створення та функціонування сучасного музейного простору з урахуванням тенденцій сучасного глобального світу висвітлює англійський музеолог С. Кнелл.

Враховуючи світову глобалізацію, дослідник наголошує на початку «стирання» кордонів між музеями різних країн. Він наводить аналогію, що так само «стираються» культурні, економічні та політичні межі цих країн. Ідея «глобалізованого музею» стала абсолютно новим досвідом у музеєзнавчих дослідженнях, отримавши велику популярність [4].

Важливо сказати і про появу такого нового явища в музеєзнавстві як партисипація.

Партисипація (від англ. participation – участь) – слово, що поширилося в різних сферах. Під цим терміном розуміється набір стратегій, спрямованих на взаємодію з суб'єктом (або групою суб'єктів) для створення чогось нового і, головне, спільного [11].

Як зауважує дослідник Н. Чичасова, сфери їх використання розширилися - від низової демократії до мистецьких проєктів[11].

У сфері мистецтва термін «партисипація» використав куратор Ніколя Бурріо у своїй книзі «Реляційна естетика» (1998). «Мистецтво – це місце, яке створює певний простір для спілкування», – сказав він.

[12].

За словами Н. Чичасової, музей більше не пропонує ритуалів споглядання. Він прагне залучити відвідувача до діалогу, заохочуючи до спільного розуміння світу, в якому ми живемо разом[11]. У цих стосунках митець виступає посередником, пов'язує ці два світи й робить їх ближчими.

Як розповідає дослідниця, такої стратегії дотримувався художник Джеймс Бекет у проєкті Couples («Пари»), що був представлений у Національному культурно-мистецькому та музейному комплексі "Мистецький Арсенал" на виставці «Революційуймо» у 2018 році. Цей проєкт втілює потребу Музею Майдану в осмисленні експонатів, зібраних під час та після Революції Гідності. Спираючись на ці артефакти,

митець створив серію натюрмортних інсталяцій, які поєднали побутові предмети з предметами, утилітарні функції яких радикально трансформувалися в засоби самооборони та зброю під час революції. Предмети побуту художник обирав разом зі студентами Києво-Могилянської академії. Поєднуючи ці, здавалося б, схожі об'єкти в послідовне твердження, Бекет піднімає кілька питань. Яку роль і функцію відіграють музеї у процесі створення спогадів про трагічне минуле? Як працюють механізми соціально-політичної амнезії, що розвиваються з часом, як суспільству подолати революційну апатію? [11].

У цьому ключі, вивчаючи шляхи комунікації та взаємодії музею з відвідувачем, практики музейної справи та науковці поставили людину як споживача в центр цієї взаємодії. Таким чином музей зі статичної збірні старожитностей перетворюється на соціокультурну систему, що інтегрується у численні суспільні зв'язки. Кращі зразки сучасних музеїв України та світу, подані нами вище, слугують прикладом для внесення актуальних корективів у діяльність музеїв Житомирщини.

1.2. Загальна характеристика музейної мережі Житомирщини

Житомирщина – це географічне осердя Полісся, споконвічний терен оселення древлян-поліщуків із самобутньою старожитньою етнокультурою. Згідно даних Головного управління статистики у Житомирській області, в області нараховується 23 музеї, з яких сільських 4. Згідно статистичних даних, у 2017 році їх відвідали майже 369 тис. осіб [13]. Однак, на практиці бачимо, що на Житомирщині значно більше музеїв.

Пропонуємо офіційний перелік музеїв Житомирщини, який, однак, не враховує ряд приватних музеїв [14]:

Музей імені Бориса Лятошинського, Житомир

Житомирський краєзнавчий музей, Житомир

Музей космонавтики імені Сергія Павловича Корольова, Житомир

Пожежна вежа (Музей пожежної охорони), Житомир
Літературно-меморіальний музей В. Г. Короленка, Житомир
Дім української культури, Житомир
Музей Товариства дослідників Волині, Житомир
Новоград-Волинський краєзнавчий музей, Звягель
Військово-історичний комплекс «Скеля», Коростень
Кмитівський музей образотворчого мистецтва імені Й. Д. Буханчука, Кмитів
Літературно-меморіальний музей-садиба М. Т. Рильського, Романівка
Музей декоративного та коштовного каміння, Хорошів
Музей родини Косачів, Новоград-Волинський
Музей домашньої української ікони, Радомишль
Музей Хліба, Велика Цвіля
Літературно-меморіальний музей Лесі Українки, Звягель
Музей історії медицини, Звягель
Музей партизанської слави Полісся, Словечне
Брусилівський історичний музей імені Івана Огієнка, Брусилів
Малинський історико-краєзнавчий меморіальний комплекс, Малин
Олевський краєзнавчий музей, Овруч
Пулинський районний художній музей «Пулинські барви», Пулини
Краєзнавчий музей Черняхова, Черняхів
Музей історії Любара, Любар
Краєзнавчий музей Романівщини, Романів
Музей історії міста Бердичева, Бердичів
Новоборівський краєзнавчий музей, Нова Борова
Районний народний музей імені Джозефа Конрада, Терехове
Хорошівський народний музей історії району, Хорошів
Ємільчинський народний районний краєзнавчий музей, Ємільчине
Велико-Коровинецький районний краєзнавчий музей, Великі Коровинці
Музей села Паволоч, Паволоч
Музей села Копище, Копище [14].

Найбільш популярними є обласний краєзнавчий музей та Національний музей космонавтики ім. С.П.Корольова, на які припадає три чверті всіх відвідувань.

Житомирський краєзнавчий музей бере свій початок від заснованого у жовтні 1865 року музею при Російській бібліотеці у Житомирі. Основу склали приватна колекція гірських місцевих порід та мінералів волинського губернатора М. Черткова, яка була подарована бібліотеці та виставлена для показу у день її відкриття [15].

Зібрання цього закладу, на початку 1900-х рр. передали до нового Музею дослідників Волині. В розбудові й поповненні колекцій велику участь взяли відомі науковці — члени товариства, зокрема його віце-голова Павло Тутковський, ентомолог Антон Ксенжопольський.

Від 1911 року музей відомий як Волинський центральний музей. Від 1914 року існує як самостійний заклад, першим його завідувачем був С. Бржозовський.

Після подій революції у 1917-21 рр. поповнювався музей за рахунок окремих колекцій Волинського давньосховища, пам'яток із націоналізованих зібрань, зокрема баронів де Шодуар. 1925 року музей одержав новий статус і, відповідно, назву — Волинський державний науково-дослідний музей, від 1950 року діє під новою назвою (Житомирський обласний краєзнавчий музей).

Від початку 1928 року музей мав аспірантуру при відділенні геології та етнографії, головою якого був С. Бельський та В. Кравченко.

Працівники музею приймали участь в археологічних дослідженнях на території області. У 1929—1946 роках під час робіт з дослідження Райковецького городища, які були організовані Інститутом археології АН України, приймали участь Житомирський та Бердичівський музеї. Після закриття Бердичівського краєзнавчого музею 1954 року його колекції були передані до Житомирського краєзнавчого музею.

Сьогодні музей розташований у приміщенні, яке належало Костьолу Святої Софії. Приблизно до 1965 року музей знаходився на розі вулиць Ольжича та Старовільської (невеликий будинок з цегли червоного кольору) (старі назви вулиць - Пахоменка та Менделя). У радянські часи приміщення теперішнього музею було будинком у якому жили люди.

До складу Житомирського музею входять декілька музейних закладів Житомирщини, які розташовані обласному центрі, так і за його межами також. Нещодавно на правах філій-відділень існували такі музеї:

Літературно-меморіальний музей В. Короленка у Житомирі

Літературно-меморіальний музей Лесі Українки в м. Звягелі

Коростенський краєзнавчий музей

Музей партизанської слави Полісся в с. Словечне Овруцького району

Музей-садиба родини Рильських у с. Романівка Попільнянського району

Брусилівський історичний музей ім. І. І. Огієнка.

14 липня 2022 року обласна Житомирська рада схвала рішення що до приєднання Житомирського обласного літературного музею та Кмитівського музею образотворчого мистецтва ім. Й.Д. Буханчука до Житомирського обласного музею.

Це рішення викликало невдоволення серед самих музейних працівників та відвідувачів. Зокрема в.о. директора Кмитівського музею образотворчого мистецтва Ярослав Хитрий наголосив: “Кмитівський музей – це явище яке є унікальним. Вузька спеціалізація, мистецька, 30-і – 80-і роки ХХ століття. Це соцреалізм, який залишається популярним і зараз вивчається на Заході, він давав свої переваги. Ми могли отримувати на цьому гранти. Із за того, що цей музей існує. Художніх музеїв надзвичайно мало в Україні, а Кмитівський музей неповторний. Якщоб в селі існував такий музей? Такого ніде не знайдеш. Це надзвичайно унікальне явище. А тепер такого музею не існує. Тепер буде просто відділ краєзнавчого музею” [16].

Директор Житомирського обласного краєзнавчого музею Роман Насонов запевнив, що експозиції музеїв залишаться в своїх нинішніх приміщеннях.

«Якщо ми говоримо про питання збереження колекцій цих музеїв, то це, мабуть, найоптимальніший варіант, тому що ми зараз маємо один центр прийняття рішень...»

Сьогодні інвентар Житомирського краєзнавчого музею нараховує понад 160 тис. пам'яток [15], що дає комплексне уявлення про природні особливості, історію та культуру Житомирщини. Серед них одна з найкращих в Україні природничих колекцій, у тому числі унікальна таксидермічна колекція тварин Житомирської області (Колекція опудал), складена місцевим зоологом Всеволодом Бруховським. Найціннішими колекціями музею є археологічні матеріали розкопок нижньопалеолітичної стоянки Житомир, верхньопалеолітичної стоянки Радомишль, Райковецького поселення XII-XIII ст. Народна пам'ятка та галерея живопису століття на Житомирському Поліссі. У 1990-х і 2000-х роках, після здобуття Україною незалежності, музей створював експозиції, присвячені добі Української Народної Республіки та українському Голодомору 1932-1933 років. Поточні постійні експозиції Житомирського обласного краєзнавчого музею:

- **Західноєвропейський живопис XVI — поч. XX ст.** На виставці представлено мистецтво Італії (XVI—XVIII ст.), Голландії (XVII—XVIII ст.), Франції, Німеччини, Австрії, Швейцарії, Польщі (кін. XVIII- поч. XX ст.).

- **Традиційне ткацтво та вишивка Житомирщини кін. XIX — XX ст.** На виставці представлені справжні предмети домашнього вжитку зібрані працівниками музею в різних селах.

- **З природничих колекцій Житомирського обласного краєзнавчого музею.** У залах виставки розміщено частину унікальної зоологічної колекції.

- **Наш край у добу Української Народної Республіки. 1917—1921 рр.** Виставка розповідає про події Української революції 1917—1921 рр. на території нашого краю. На ній представлені документи, фотографії, гроші,

зброя, побутові речі періоду того періоду. А також частина експозиції присвячена АТО.

У 2020 році на базі Житомирського обласного краєзнавчого музею відкрили виставку робіт французького художника Сестеро де Лаутерекена.

Найвідомішим музеєм Житомирщини є **Національний музей космонавтики імені Сергія Павловича Корольова.**

Це Музей космонавтики у м. Житомир на батьківщині українського радянського вченого у галузі ракетобудування та космонавтики Сергія Павловича Корольова.

У 1970 році було відкрито меморіальний будинок-музей академіка Сергія Павловича Корольова. У 1987 році створено Музей космонавтики імені Сергія Павловича Корольова. У цьому ж році було добудовано ексклюзивну будівлю для виставки «Космос», яка відкрилася 1 червня 1991 року. У центрі виставки, в басейні наповненому водою, що символізує життя, знаходиться Біблія – що є символом мудрості. На виставці представлено унікальну колекцію космічної техніки, приладів, спорядження космонавтів, документів на космічну тематику, фотографій та пам'ятних речей. Окремий тематичний комплекс становлять музейні експозиції, пов'язані з розвитком української космонавтики. У 1987 році заклад став самостійним музеєм з назвою «Житомирський музей космонавтики». С. П. Корольова ». Наприкінці вересня 2021 року Департамент регіонального розвитку Житомирської ОДА відкрив тендер з орієнтовною вартістю на виготовлення проектної документації «Ремонтно-реставраційні роботи будівлі Державного музею космонавтики імені Сергія Павловича Корольова», очікувана вартість якого складає 48,6 тис. грн.

В 2015 році в музеї відбулись зйомки телевізійного проекту «Супермодель по-українськи 2». 8 серпня 2020 року музею надано статус національного.

Поряд з будівлею експозиції «Космос» встановлені ракети: геодезичний варіант ракети Р-5 (8А62) (перший радянський носій ядерного

заряду, остання модернізація ракети А4 — Фау-2), головний конструктор Козлов Дмитро Ілліч, та ракета Р-12 (8К63) (перша розроблена в Дніпрі) з двигуном на висококиплячих компонентах.

Особливим представником музеїв Житомирщини є **Військово-історичний комплекс «Скеля»** — унікальний музейний комплекс, розташований в підземеллях колишнього командного пункту Коростенського укріпрайону. Музейний комплекс розташований на березі річки Уж в центральній частині міста Коростень, що на Житомирщині, в 160 км від Києва автошляхом (Київ — Варшава).

Комплекс «Скеля» розташований в скелі, де колись було поселення древлян. Печери в товщі гранітної скелі були уподобані древлянами ще в VI—X століттях, а в першій половині XX століття вони стали основою для будівництва потужної фортифікаційної споруди. У режимі суворої секретності з 1934 по 1938 роки в природних печерах під керівництвом начальника робіт (УНС-51) військового інженера Косарева Василя Васильовича (28 лютого 1896 — 30 листопада 1958) була спроектована та побудована командна частина Коростенського укріпрайону УВО (УР№ 5). Назву «Скеля» для об'єкту використовувати почали майже після 1986 року, коли споруда була перероблена в захисну споруду для потреби цивільного захисту [20].

Великою популярністю користується **Музей української домашньої ікони XVII—XX віків**, що є частиною історико-культурного комплексу "Замок Радомишль" у місті Радомишль. Це єдиний по всій Україні та в світі музей такого роду. Це є найбільший музей ікон у Східній Європі, а його експозиція предметів християнського мистецтва «Душа України» — найбільша експозиція в країні на християнську тематику.

В основі музейного фонду — особиста колекція домашніх ікон, зібраних відомим українським лікарем і громадським діячем, доктором Ольгою Богомолець. Зараз фонд налічує майже 5000 одиниць з усіх куточків України.

Ікони, представлені в експозиції музею, несуть характерні риси регіональної традиції українського іконопису. Серед них не лише православні, а й католицькі та унійні ікони. Фактично весь історико-культурний комплекс Радомишля був створений для Музею української побутової ікони, коли Ольга Богомолець зіткнулася з проблемою пошуку місця для своєї колекції.

За задумом власниці колекції, зібрані нею ікони повинні бути таким чином повернені людям і тим самим сприяти поверненню їх історичної пам'яті.

Першу ікону для своєї колекції (образ Ісуса Христа) Ольга Богомолець купила лишень за 1 гривню навесні 1997 року на одному з «блошиних ринків» Сінного ринку в Києві. Відтоді колекція поповнювалася з різних джерел. Як і у випадку з першими іконами, багато з них були куплені на барахолках і бухтах. За словами Ольги Богомолець, це були «ікони-сироти». Частина ікон була подарована.

Образи, зібрані в колекції Музею ікони, написані як професійними майстрами, так і талановитими аматорами, обраними з публіки. Усі вони різною мірою володіли навичками малювання. Але що робить їхні творіння ціннішими за будь-що інше, це те, що вони дають нам живе, недогматичне бачення духовного світу, якого ми не можемо побачити. Народні майстри інколи використовували у своїх картинах українську народну християнську міфологію, а також біблійні та євангельські сюжети. Експонуються також «сімейні» іконостаси, написані на величезних довгих полотнах. На них зображували, поруч з Ісусом Христом, Дівою Марією і Миколаєм Чудотворцем лики святих, чий імена носили мешканці будинку. По тому, які святі були намальовані, можна було дізнатися, як звали господарів будинку, де ікона перебувала.

Унікальною пам'яткою цього музею є ікона Святого Миколая Чудотворця повністю зроблена з каменю. Кам'яні ікони – є рідкісним явищем, в Україні їх збереглося небагато. Вони були поширені в X-XIII ст.

Його використовували для релігійних обрядів за часів Київської Русі та в XVI столітті.

Особливе місце в колекції посідає ікона святий Юстиніана. На ній перед образом Божої Матері зображений старець із сповитою дитиною на руках. Святий Юстиніан (або Устиніан) був покликаний навчати розуму дітей. А також замінювали дітей, які померли при пологах і не встигли бути охрещеними. Батьки-сироти вірили, що святий Юстиніан заступиться за цих дітей і що їхні душі підуть на небо.

Є в музеї образи, які зберігають на собі відбиток часів войовничого атеїзму. Серед них — прострелена ікона Архистратига Михаїла, святий Пантелеймон з виколотими очима, скриня, зроблена з образів безголових, віконниці, зроблені з розпиляного надвоє образу Святого Миколая та багато інших. Деякі ікони були витягнуті їх колишніми власниками з полум'я, куди їх кинули комсомольці.

«Сліди наруги на іконах такі ж важливі, як і майстерно написані деталі, — каже Ольга Богомолець. «Тому, керуючись експертними висновками, було вирішено: мінімальна реставрація, лише ретельна чистка, консервація та фіксація.» [19].

У музейних фондах «Замку Радомисль» знаходиться також багата колекція предметів старовинного українського побуту, серед них — сімейні скрині, хатне начиння (праски, прядки, плетені непроникні ємності для води тощо), козацькі човни XVII—XVIII ст.

Українські мистецтвознавці нещодавно відзначили цю вітчизняну ікону як унікальне явище національної культури. Сталося це завдяки Ользі Богомолець, яка власне і ввела в науковий обіг термін «домашня ікона». Її дослідження народного іконопису визнані фахівцями-мистецтвознавцями [19].

Подібну ідею втілюють у козацькому селі Троковичі Житомирського району. Тут у 2021 році відкрили Музей рідкісних ікон. Знаходиться він у

недільній школі при Троковицькому Свято-Троїцькому храмі, що є пам'яткою архітектури національного значення.

Керівник школи Ольга Сич передплачувала журнал "Спаситенаши души", в кожному номері якого є вкладка з рідкісними іконами та розповідь про них. Люди доброї волі допомогли придбати рамки та виготовити спеціальні меблі для музею, а діти виготовили ікони, які освятив настоятель храму отець Миколай.

Таким чином у музеї усім бажаючим тепер можуть проводити екскурсії. Багато ікон відвідувачі бачать вперше і жваво цікавляться ними. Одна з найцікавіших - ікона "Духовний лабіринт" [21].

Житомирщина - край хліборобів, тому особливе місце на її теренах займає **Музей хліба** - народний (шкільний) музей в селі Велика Цвіля Ємільчинського району Житомирської області.

Музей відкритий 12 квітня 1985 року у Великоцвілянській загальноосвітній школі. У середині 1980-х років Ємільчинський районний відділ народної освіти закликав створити в кожній школі музей.

У Великій Цвілі ініціатором створення музею був вчитель спорту Микола Романович Жилюк. Два роки разом з учнями школи, викладачами та любителями збирав музейні експонати.

Урочисте відкриття музею відбулося у 1986 році. В урочистостях брали участь не тільки мешканці села, а і офіційні особи з усієї Житомирської області. На його відкриття була навіть запрошена знаменита хлібопекарка, Герой Соціалістичної Праці зі Свердловської області (прізвища її теперішні вчителі вже не пам'ятають). Експозиція музею настільки вразила відвідувачів, що деякі з них пропонували великі кошти за його експонати. Микола Жилюк згадує, "що коли тільки-но музей відкрився, приїжджав у Велику Цвілю якийсь голова колгоспу з Херсонщини і пропонував за всі експонати 100 тисяч рублів! На ту пору для села це була сума астрономічна. Зрозуміло, великоцвільчани на «пропозицію» не погодились" [18].

Найдавнішому експонату музею - понад 3 тисячі років. Це зерна, знайдені в селі Афанасіївка Миколаївської області [17].

Музей подібної тематики створено в Троковицькому екологічному ліцеї, що в селі Троковичі Житомирського району. Вище ми вже згадували про це село, що має давню історію та унікальні пам'ятки. Унікальний «Музей хліборобської слави» було відкрито в місцевому навчальному закладі у 2013 році.

«...у всі часи і в усіх народів хліб вважався найвищою святинею. Про нього писали поети і мислителі, оспівували його в піснях і думах. Коли його не було, ставалося лихо. Недаремно людина його просить Бога у своїх щоденних молитвах: «Хліб наш насущний дай нам сьогодні!» Шануй цю святість до хліба, що передається з покоління в покоління, втілена в «Музеї хліборобської слави», - розповідає Н. Лис, вчитель історії Троковицького ліцею [22].

У музеї представлені ілюстровані стенди та експозиції, які містять інформацію про роль та значення хліба в певну історичну епоху, починаючи з первісного ладу до сьогодення. Тут можна побачити кам'яні знаряддя праці, знайдені на території села, якими користувались первісні люди при виготовленні хліба, а також ознайомитися з експозицією, яка присвячена страшним рокам Голодомору 1932-1933 рр.

Однією з центральних експозицій є виставка різних зразків хліба. Чого тут тільки немає, і паляниці, і бублики, калачі, рогалі, пироги, буханці... Доповнюють цей куточок рецепти домашнього хліба. Ці експонати є результатами людської праці, тому інформація про хліборобів села Троковичі є представленою в музеї фотографіями, біографічними збірками, документами.

Особливістю «Музею хліборобської слави» є куточок світлиці українського хлібороба XIX ст., в якій розміщені дерев'яне ліжко XIX ст., стіл, лава. Поряд з цим зібрано більше 20 експонатів предметів побуту – ступа, прядка, ночви, рублі, праски, маслобійка, гребені, особливе місце

займає пікна діжа. Символом достатку українського селянина в давнину вважався Дідух, який також займає чільне місце в куточку світлиці.

Загалом в музеї налічується більше 70 експонатів.

Музей функціонує, виконуючи свої першочергові завдання: поповнюється новими експонатами, використовується в навчальній та виховній роботі. Постійно проводяться екскурсії до музею під назвою «Життя з хлібом – то свято, що завжди з тобою» для учнів ліцею. Були гостями в музеї бібліотекарі та вчителі природничих дисциплін Черняхівщини, а також здобувачі освіти Черняхівського ліцею. Екскурсію завжди готові провести молоді екскурсоводи Соколянський Дмитро та Онищук Оксана, учні 9 класу. У музеї проводяться уроки історії та позакласного читання з української літератури. «Музей хліборобської слави» був відзначений на обласному етапі фестивалю «Українська паляниця» [22].

Ми коротко проаналізували найпопулярніші музеї Житомирщини, аби уявити загальну картину музейної справи в області. В наступному розділі ми детальніше розглянемо тенденції музейної мережі регіону у просторі сьогодення, познайомимося з меншими, приватними музеями, розкажемо про їх особливості. А також дізнаємося про новації музеїв Житомирщини, які відомі в усьому світі.

РОЗДІЛ II. МУЗЕЙ В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Новітні інформаційні технології і можливість їх використання в сучасній регіональній культурній практиці

Сфера культури сьогодні, як і всі сфери сучасного життя, активно змінюється, перебуває в постійному пошуку засобів реалізації поставлених завдань. Одним із головних факторів задоволення культурних потреб сучасного українця є інформаційні технології. Широке використання комп'ютерної техніки зумовило виникнення нового поняття – «новітні інформаційні технології».

Для початку необхідно дати визначення поняттю “новітні інформаційні технології”.

Закон України “Про Національну програму інформатизації” визначає, що “**інформаційна технологія** –Цілеспрямовано організована сукупність інформаційних процесів за допомогою комп'ютерних засобів. Це забезпечує швидку обробку даних, швидкий пошук інформації, розподіл даних і доступ до джерел інформації незалежно від місця розташування. [25].

Мова йде про мережу Інтернет, технічні пристрої швидкісної передачі даних, різноманітні бази даних тощо.

Дослідники даного питання використовують наведене вище поняття разом зі словом “новітні”, оскільки відповідні інформаційні процеси і засоби обчислювальної техніки постійно змінюються, розвиваються.

Також наводять таке визначення:

Нові інформаційні технології - Це сукупність методів і технологічних засобів збору, упорядкування, зберігання, обробки, передачі та подання інформації за допомогою комп'ютерів і засобів комп'ютерного зв'язку.Кандидат юридичних наук А. Марущак наголошує, що “новітні інформаційні технології стали одним з найважливіших чинників, що впливають на розвиток суспільства” [23].

Він також підкреслює, що «відносини, які виникають з приводу доступу до інформації з використанням новітніх інформаційних технологій, відрізняються від відносин, що виникають без залучення таких технологій, насамперед швидкоплинністю їх розвитку, зміни і припинення, а також особливим статусом відповідних суб'єктів» [23].

Так, інформаційні технології дозволяють миттєво задовольняти інформаційні потреби громадян без значних витрат на збір, упорядкування та надання необхідної інформації; суб'єкти доступу до інформації з використанням інформаційних технологій нерідко можуть не ідентифікувати себе, використовуючи можливості програмних та інших засобів; суб'єкти доступу до інформації, як правило, можуть знаходитися на будь-якій відстані один від одного, не маючи безпосереднього фізичного контакту [23].

А. Марущак вказує на необхідність повного використання сучасних інформаційних технологій в усіх сферах життя для розвитку сучасного інформаційного суспільства в Україні. Це включає підвищення інформаційних платформ у формі електронних даних, швидкий розвиток комп'ютерної мережі Інтернет та доступ до неї для широкого кола користувачів. Однак, використання нових технологій супроводжується проблемами, такими як поширення комп'ютерних вірусів, незаконне проникнення в системи для зберігання інформації, модифікація, спотворення або знищення даних. Ці незаконні дії негативно впливають на інформаційну безпеку як окремих сегментів економіки країни, так і загалом на інформаційну безпеку України.

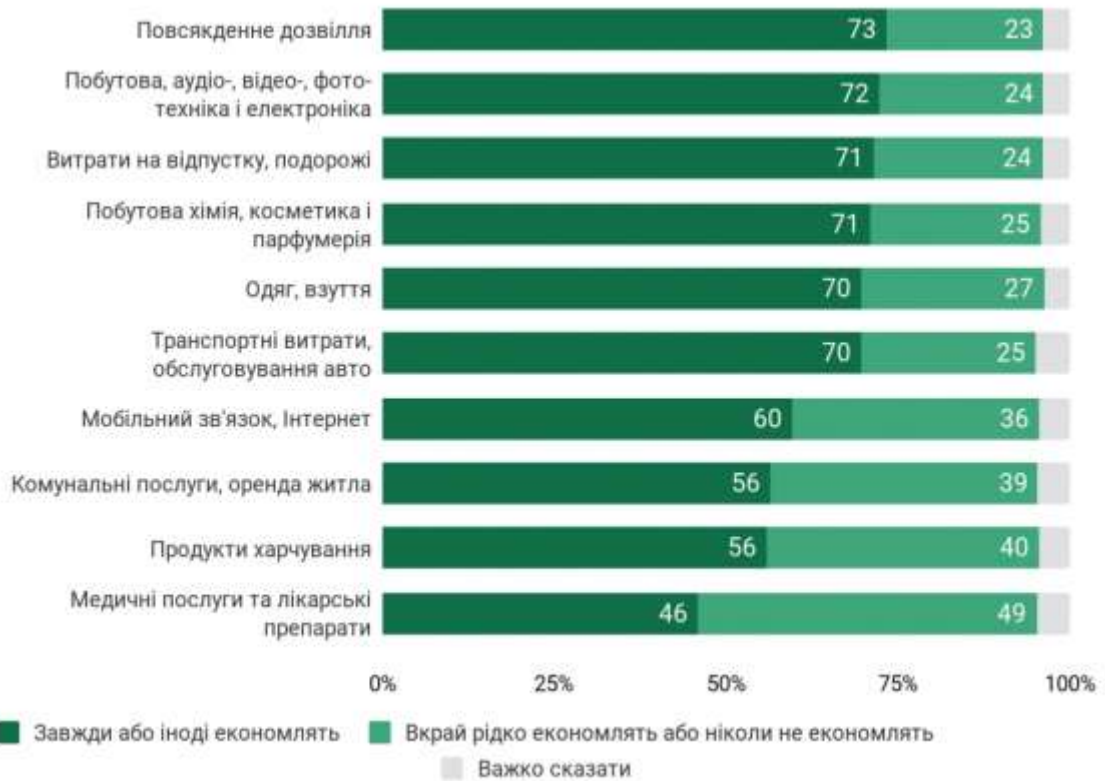
Важливо відзначити, що гарантоване Конституцією України право на інформацію стає все більш суттєвим для функціонування демократичного суспільства. Процес будівництва правової держави в Україні безпосередньо пов'язаний з дотриманням та належною реалізацією гарантованих Конституцією України прав і свобод людини та громадянина, зокрема їх права на інформацію. Революційний розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій на межі другого і третього тисячоліть

впливає на роботу державних структур, інститутів громадянського суспільства, економіку, соціальну сферу, науку, культуру та повсякденне життя людей. [23].

Отже констатуємо, що, як і в інших сферах сучасного життя, в царині культури комп'ютер виступає в ролі потужного інструменту, що дозволяє вирішувати актуальні завдання, що стоять перед сучасним культурним менеджером.

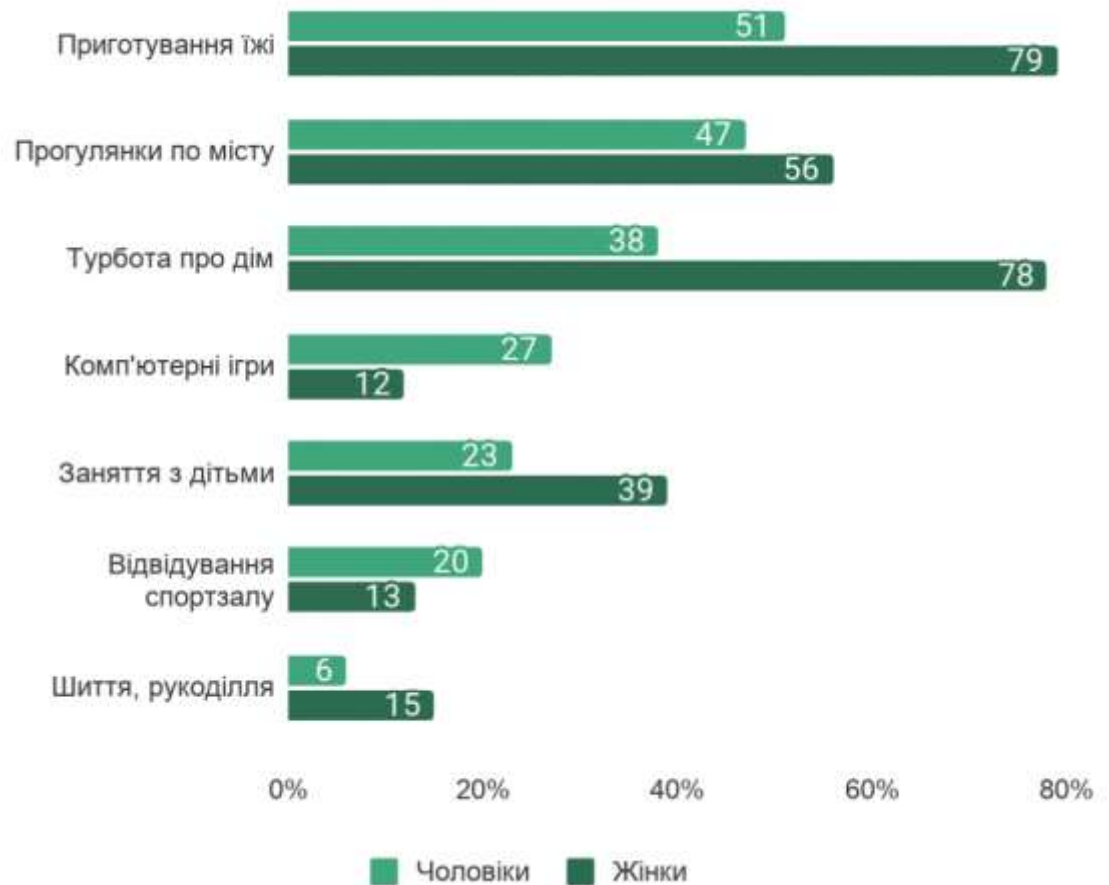
Спочатку варто визначити, які саме культурні потреби мають сучасні люди, зокрема молодь. У 2020 році Cedos, аналітичний центр, опублікував звіт, який досліджував дозвілля та культурні потреби молоді в міських районах України. Це дослідження було проведене за підтримки Українського культурного фонду. Звіт також містить рекомендації для органів влади та закладів культури. У цьому дослідженні Cedos зосередився на дозвіллі та культурних потребах молодих людей, що проживають у Херсоні, Івано-Франківську та Хмельницькому, а також працюють у сферах послуг, інформаційних технологій, культури та креативності. Згідно отриманих даних, серед всіх витрат зі свого бюджету молодь найбільш схильна економити на витрати на дозвілля (73%) та відпустки й подорожі (71%). [24].

Рис.1. Дані, на чому молодь готова економити

Більшість молодих людей, особливо великих містах, проводять свій вільний час у пасивному режимі. Майже кожен тиждень вони використовують інтернет (82%), слухають музику (67%), дивляться відео (55%) та телебачення (50%). Проте значно менша кількість молоді принаймні раз на місяць відвідує кінотеатри (14%), концерти, театри та художні виставки (по 5%). Аналіз кількісних даних показав, що у молодих чоловіків і жінок є різниця у кількості вільного часу та його проведенні. 78% молодих жінок віддають перевагу турботі про домашнє господарство після роботи. У той же час, лише 38% молодих чоловіків виконують схожі обов'язки.

Рис. 2. Відмінності між чоловіками та жінками щодо проведення позаробочого часу протягом тижня

Дослідження показують, що на дозвілля людей впливають різні фактори, такі як сфера зайнятості, умови праці, кількість вільного часу, рівень доходу, стать, вік, місце проживання та наявність доступної інфраструктури для відпочинку і дозвілля. У випадку молодих людей спостерігаються тенденції до нестабільної зайнятості і розмиття меж між роботою та вільним часом. Ті, хто працює віддалено або на фрілансі, частіше проводять дозвілля вдома, оскільки можуть отримати нове робоче завдання в будь-який момент. Молоді люди, зайняті в сфері культури та креативності, іноді сприймають свою роботу як дозвілля і романтизують її, вважаючи її покликанням, що приносить задоволення. Ті, хто працює у сфері послуг, зазначають недостатність вільного часу та неможливість відвідувати публічні події в місті через роботу в вихідні та святкові дні. Молоді люди з різних сфер зайнятості потребують альтернативної культури, оскільки державні заклади

культури асоціюються для них з масовою культурою, доступною широким масам населення. Багато з них також можуть мати негативний досвід обов'язкового відвідування театрів і музеїв під час навчання в школі. [24].

Представники аналітичного центру Cedos резюмують: під час розробки культурних або молодіжних політик органи влади орієнтуються на «молодь» загалом і не виокремлюють інших підкатегорій. Крім того, виключеними залишаються деякі вразливі категорії населення.

Отримана інформація є дуже важливою для представників усіх закладів культури, зокрема і музеїв. Сучасного відвідувача необхідно в прямому сенсі слова «заманити», а потім здивувати, захопити його увагу так, щоб він захотів ще раз повернутися, а в ідеалі – стати постійним відвідувачем. З цією метою непросто впоратися, адже наш час дає у відкритому доступі велику кількість джерел задоволення, і читач, глядач, слухач наче говорить: доведіть мені, чому я повинен прийти саме до вас. У цьому завданні велику роль відіграють новітні інформаційні технології, які допомагають у «полюванні за увагою відвідувачів».

Щороку у Київському національному університеті культури і мистецтв відбувається Міжнародна науково-практична конференція, присвячена інформаційним технологіям в різних сферах життя: культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі. Цей захід збирає науковців з України та з усього світу, які обговорюють перспективи розвитку та використання інформаційних технологій у вищезазначених галузях. Метою конференції є сприяння впровадженню інформаційних технологій, співпраця між науковими та практичними сферами, а також виявлення нових можливостей їх застосування в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі. Ця конференція є важливим форумом для обміну досвідом та ідеями між учасниками з різних країн. Вона сприяє актуальним дослідженням, співпраці між науковими і практичними галузями та сприяє впровадженню інформаційних технологій у різноманітні сфери діяльності.

Зокрема, у своїх працях та виступах на актуальності тематики, яку піднімають учасники конференції, постійно наголошує кандидат культурології, доцент, декан факультету інформаційної політики і кібербезпеки Київського національного університету культури і мистецтв В. Кушнар'ов. Дану тематику у своїх працях висвітлюють кандидат педагогічних наук О. Чайковська, керівник Поліського фонду міжнародних та регіональних досліджень М. Корявець, начальник відділу науково-методичного забезпечення підвищення якості освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України Г. Коломієць та інші науковці та практики.

Перерахуємо найпоширеніші новітні інформаційні технології і окреслимо можливості їх використання в сучасній регіональній культурній практиці.

Сьогодні всі заклади культури, як всеукраїнського, так і регіонального рівня, мають свої **Інтернет-сайти або сторінки в соціальних мережах**. На просторах **мережі Інтернет** театри, кінотеатри, філармонії, виставкові зали, музеї, бібліотеки активно проводять свої рекламні кампанії. Також завдяки доступним в мережі Інтернет засобам культурні менеджери проводять маркетингові дослідження серед тих, хто відвідав той чи інший заклад культури, та рейтингові опитування популярності закладів культури серед потенційних відвідувачів. Зокрема, на Житомирщині оригінальні Інтернет-сайти та сторінки в соціальній мережі Meta (Facebook) Житомирський академічний музично-драматичний театр ім. Івана Кочерги, Житомирська обласна бібліотека для дітей, Національний музей космонавтики імені Сергія Павловича Корольова та інші заклади культури.

Зокрема, Житомирська обласна бібліотека для дітей позиціонує себе як сучасний культурний, інформаційний, просвітницький, цифровий, дієвий простір. Її сайт – це яскрава сторінка, з цікавим меню, яка пропонує відвідувачам ряд напрямків, де вони можуть задовольнити свої культурні потреби.

"Будьте відкриті для нового і побачите можливості! Дитяча бібліотека – центр з розвитку у дітей емоційного інтелекту, комунікативних навичок, навичок толерантного спілкування через книгу", - описують стратегію на сайті бібліотеки [27].

Розглянемо детальніше успішний досвід застосування новітніх інформаційних технологій в Житомирській обласній бібліотеці для дітей.

Колектив та керівництво Житомирської обласної бібліотеки для дітей переконані, що ця установа є унікальним середовищем, де діти можуть читати, грати, вчиться, розвивати свою творчість, спілкуватися з ровесниками і відпочивати. Дитяча бібліотека використовує специфічні методи роботи, що відрізняє її від інших публічних бібліотек. Місія дитячої бібліотеки полягає у сприянні успішній соціалізації молодого покоління, включаючи дітей у творчий процес, який прямо пов'язаний з книгою і читанням. Ця місія дозволяє бібліотеці продемонструвати громадськості свою корисність, свої цілі та засоби, якими вона прагне досягти цих цілей. Визначення пріоритетних напрямків розвитку Житомирської обласної бібліотеки для дітей ґрунтується на цих принципах, а також на багатьох інших факторах. [27].

І перший з них - **«Бібліотека – інформаційний центр».**

У Житомирській обласній бібліотеці для дітей відзначають, що сучасне суспільство визнає значення інформації як важливу цінність. Інформація стала основним фокусом у сфері дозвілля як для дорослих, так і для дітей. Відповідно до цього, бібліотека розглядається як інформаційний центр, що має потенціал для подальшого розвитку.

У цьому світлі житомирські бібліотекарі наголошують на унікальності таких закладів, як бібліотеки. Адже де ще сучасна людина може мати доступ до практично будь-якої інформації, як традиційного, так і сучасних форматів одночасно? При цьому, користувач має змогу отримати допомогу в пошуку інформації.

Житомирська обласна дитяча бібліотека має найбільший у місті фонд літератури для дітей, який є універсальним за своїм змістом і налічує понад 134 тисячі документів. В цьому фонді представлена найкраща художня література для дітей, науково-популярні видання, а також посібники, призначені для навчання і розвитку. При відборі літератури керуються такими критеріями, як висока якість джерела, вікова відповідність, актуальність та точність інформації, а також враховуються загальнокультурні цінності і специфіка регіональної культури.

Другий пріоритетний напрямок розвитку Житомирської обласної бібліотеки для дітей - **«Бібліотека – центр поширення краєзнавчих знань»**.

Так, у дитячій бібліотеці дитина отримує доступ не тільки до інформації, а й до культурних цінностей. І тут особливу роль відіграє бібліотечне краєзнавство. Як специфічна сфера бібліотечної діяльності, бібліотечне краєзнавство завжди було пріоритетним для бібліотек регіонального рівня.

Не піддається сумніву те, що знайомство дитини з наймолодшого віку з історією рідного краю сприяє формуванню духовності, національної свідомості та патріотичних почуттів до малої Батьківщини.

Наступний пріоритетний напрямок розвитку - **«Бібліотека – суспільно-комунікаційний центр»**.

Для успішної діяльності Житомирської обласної дитячої бібліотеки використовується активне соціальне партнерство. Сьогодні бібліотека співпрацює з органами влади, громадськими організаціями, дитячими освітніми та дозвіллевими установами міста, видавництвами, комерційними структурами. Також встановлено галузеве партнерство з іншими бібліотеками міста та регіону. Ця мережа партнерів допомагає бібліотеці забезпечувати різноманітні послуги та програми для своїх користувачів.

Важливими соціальними партнерами Житомирської обласної дитячої бібліотеки є навчальні заклади різних рівнів у місті Житомир. Це сприяє успішній реалізації концепції "Нова українська школа", яка базується на педагогіці партнерства. У Житомирі вдалим чином демонструють, що дитяча

бібліотека може стати полікультурним центром для плідної співпраці вчителів, батьків та дітей на основі взаємної довіри й поваги.

Ще один пріоритетний напрямок розвитку - **«Бібліотека – інтерактивна територія читання»**.

Житомирська обласна дитяча бібліотека розуміє, що сучасна бібліотека повинна використовувати інноваційні методи роботи та залучати нове покоління користувачів. Незважаючи на це, книга залишається основним трендом бібліотеки. Одним з постійних пріоритетів дитячої бібліотеки є популяризація книги та читання. Зараз в Україні зростає увага до дитячого читання завдяки активній позиції бібліотек і громадських організацій. Сучасні бібліотеки розробляють креативні проекти для залучення дітей до читання, і це вимагає великої щоденної роботи з дітьми для просування і підвищення престижу читання.

Також ще один важливий напрямок розвитку в Житомирській обласній дитячій бібліотеці - **«Бібліотека – соціокультурний центр»**.

Завдяки сучасним інформаційним технологіям, бібліотечне середовище відчутно змінилося: традиційні книжкові заходи отримали нові форми, такі як віртуальні подорожі, ігротеки, буктрейлери, квести, чемпіонати з читання та електронні вікторини. Крім того, з'явилася популярна практика буккросингу. Традиційна тиша бібліотечних залів, що так спокушала справжніх книголюбів, ступінь за ступенем зникає. Сьогодні в дитячих бібліотеках панує жвавість, веселощі, велика кількість людей і... незвичність. Здатність дивувати та відмова від стереотипів є ключовими рисами нашої сучасної бібліотеки, стверджують у Житомирській обласній дитячій бібліотеці. [27].

Ще один напрямок розвитку, пов'язаний з сучасними інформаційними технологіями, - **«Бібліотека – безпечний інформаційний світ»**.

Цифрові технології, нові види комунікації стрімко увірвалися в наше життя разом з загрозами, які вони несуть. Дитяча бібліотека має бути місцем, де гарантується безпека дітей в Інтернеті.

У Житомирській обласній дитячій бібліотеці переконані: проблема не в тому, що діти не вміють користуватись Інтернетом і медіа, а у нестачі культури користування, так само як і розвиненого медіасмаку, а головне, усвідомленні того, що у тих же соцмережах вони є виробниками інформації [27].

Бібліотеки для дітей активно взяли участь у розробці нової версії «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні». Це призвело до визнання бібліотекарів як медіапедагогів разом з іншими фахівцями. Сьогодні неможливо уявити бібліотеку окремо від інформаційного процесу, оскільки вона стала стратегічним партнером у сфері медіаосвіти. Тому реалізація програм з медіаграмотності є однією з перспективних напрямків для житомирських бібліотекарів.

Також у Житомирській обласній дитячій бібліотеці позиціонують свій заклад як «Бібліотеку – центр професійних інновацій».

Професіоналізм працівників має велике значення для забезпечення якості бібліотечних послуг. Бібліотека виступає як місце, де зустрічаються різні ресурси, такі як інформація, технології, освітні потреби та соціальна активність. Щоб стати сучасними інформаційно-культурними центрами та успішно впроваджувати інновації, необхідно мати кваліфікований і мотивований персонал, який бере на себе високу відповідальність і має здатність до критичного мислення. Однією з характерних особливостей сучасності є необхідність постійного навчання для бібліотекарів, щоб встигати за змінами.

Підсумовуючи, у Житомирській обласній дитячій бібліотеці вважають, що успішність їхньої роботи не повинна вимірюватись лише кількістю проведених заходів, консультацій чи звітів. Справжніми показниками успіху є кількість успішних проектів, залучених читачів та реальних історій про людей, яким бібліотека допомогла. Зараз у бібліотеці працює 23 професіонали, які постійно шукають свою "формулу успіху". [27].

Підхід до розуміння своєї місії житомирських бібліотекарів з дитячої бібліотеки і її втілення її за допомогою сучасних засобів підтримують колеги з інших закладів культури. Їм також в більшій чи меншій мірі успіху вдається рухатися в цьому напрямку.

На Житомирщині розуміють, що нові інформаційні технології забезпечують низку стратегічних переваг закладам культури, зокрема музеям. Розглянемо докладніше використання новітніх інформаційних технологій музеями Житомирщини.

Для сучасних музеїв важливо, аби музейні колекції були відкритими та доступними онлайн для інших музеїв та суспільства. Цьому сприяє створення **комп'ютерних систем музейного обліку**. В даному напрямку активно працюють усі музеї Житомирщини, зокрема Житомирський краєзнавчий музей, Національний музей космонавтики імені Сергія Павловича Корольова.

Інформаційні канали комунікації є ефективним інструментом для пошуку партнерів та співпраці з ними в рамках спільних музейних програм і проектів. Створення корпоративних банків даних і загальних порталів доступу до інформаційних ресурсів, використання електронної переписки, обмін ідеями під час телеконференцій, оперативне консультування та дистанційна розробка та координація планів спільних дій - все це сприяє активізації технологічних процесів і зміцненню партнерських взаємин між музеями та іншими організаціями у сфері культури та бізнесу.

Як ми вже наголошували, не можна уявити сучасного музею **без веб-сайту**. При цьому констатуємо, що не всі музеї Житомирської області мають свої веб-сайти. Деякі з них мають лише сторінки в соціальних мережах [15]. Дрібні музеї, розташовані в районних центрах та селах, не мають і цих засобів комунікації та презентації своїх закладів. У цьому ключі, актуальним залишається створення таких сторінок та веб-сайтів.

Працівники музеїв, використовуючи інтерактивність веб-сайту, мають можливість надавати цілу низку платних пошукових, інформаційно-консультативних та експертних послуг численним користувачам мережі

Інтернет. Музейні працівники мають змогу в режимі реального часу реагувати на запити суспільства, обробляючи та обслуговуючи комп'ютерні запити від громадян, які надходять на сайти музеїв. Звісно, на регіональному рівні цих запитів менше, ніж на рівні столиці чи великих міст. Однак кількість цих запитів, безумовно, буде зростати на всіх рівнях. Таким чином зростатиме і можливість музеїв розширювати спектр платних послуг, які можна надавати через веб-сайт та сторінку в соціальній мережі. Успішним прикладом всеукраїнського рівня, що ввібрав кращі традиції веб-сайтів музеїв Європи, є веб-сайт історико-культурного комплексу "Замок Радомисль" у місті Радомисль (Житомирська область), частиною якого є Музей української домашньої ікони XVII—XX віків (www.radozamok.com) [19]. Також багатофункціональним є веб-сайт Національного музею космонавтики імені Сергія Павловича Корольова (cosmosmuseum.info) [29]. Простішим технічно, однак з великою кількістю цікавої інформації є веб-сайт Музею Джозефа Конрада на території Монастиря босих кармелітів у Бердичеві (konrad-museum.co.ua) [28].

Змогу вирішити велику кількість дослідницьких і популяризаційних (зокрема видавничих) завдань дає **наявність електронних каталогів і баз зображень музейних предметів**. Ці завдання зручно виконувати без потреби виносу предметів зі сховища, що сприятливо позначається на їхній схоронності.

Варто наголосити і на тому, що в мережі музеїв Житомирщини, як і загалом по Україні, активізувалася видавнича діяльність. Це стало можливим, значною мірою, завдяки застосуванню нових інформаційних технологій. Також це прискорило процес публікації наукових (монографії, каталоги) і популярних (путівники, енциклопедії) видань, у т. ч. на електронних носіях (DVD, SD-R). Велику видавничу роботу проводить, зокрема, Житомирський обласний краєзнавчий музей та Національний музей космонавтики імені Сергія Павловича Корольова.

Серед сучасних музеїв є поширеною **практика попереднього бронювання та продажу музейних квитків, каталогів, сувенірів через Інтернет**. Таким чином зручно і оперативно отримати свій квиток можуть як індивідуальні користувачі, так і компанії, підприємства. Таким чином зручно працювати туристичним компаніям. У Європі існує практика, коли музеї пропонують знижки на квитки та інші товари, які купують онлайн. Ця практика застосовується і в Україні, зокрема на Житомирщині. Так працюють і інші заклади культури. Зокрема, активно продаж квитків через Інтернет проводить Житомирська обласна філармонія та Житомирський академічний театр імені Івана Кочерги. З всеукраїнськими майданчиками для продажів квитків онлайн співпрацюють усі концертні зали Житомира та частково області. Особливо, ця практика набула актуальності під час пандемії та лишається популярною під час війни в Україні. Замовлення послуг онлайн у всіх сферах є нині поширеним явищем. І заклади культури не відстають від цієї тенденції.

Активно створюються **локальні мережі закладів культури**, зокрема, музеїв та бібліотек, куди включені фондові відділи. Вони таким чином є доступними в зручний час і в зручній формі для різних співробітників закладу культури, що дає змогу їм активніше і продуктивніше інтегруватися в процес створення спільного музейного та бібліотечного продукту. Тут мова йде як про матеріальний продукт – виставки, експозиції, поліграфія, так і про віртуальний. Активну роботу в цьому напрямку проводить зокрема Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олега Ольжича та Житомирський обласний краєзнавчий музей [15].

Говорячи про нові інформаційні технології, говоримо про **віртуальний простір**, що значно розширює можливості сучасних закладів культури. Зокрема, розширюється аудиторія віртуальних відвідувачів. Віртуальний простір дає змогу музею, бібліотеці, виставковій залі чи будь-якому іншому закладу культури розповісти про свої заходи, експозиції, виставки тощо користувачу в будь-якій точці світу. Кожен бажаючий онлайн може дізнатися

все, що його цікавить про той чи інший музей, його життя, де б він не знаходився.

Великої популярності набрали **віртуальні екскурсії музеями**. На жаль, лише кілька музеїв Житомирщини сьогодні можуть запропонувати таку послугу. Однак тяжіють до цього всі. І в майбутньому крок за кроком стануть можливими віртуальні екскурсії у все більшій кількості музейних закладів регіону. Це актуально у зв'язку з постійними повітряними тривогами, що лунають в українських містах, постійними ракетними ударами. Таким чином людина може зручно, сидячи вдома, на екрані комп'ютера стати учасником віртуальної екскурсії музеєм за допомогою електронного путівника. Звісно, наступним кроком має стати реальне відвідування музею, зосередження детальнішої уваги на тих моментах, які зацікавили користувача під час віртуальної екскурсії.

Найуспішніше послугу віртуальної екскурсії нині втілює Історико-культурний комплекс "Замок Радомишль" у місті Радомишль (Житомирська область), частиною якого є Музей української домашньої ікони XVII—XX віків (www.radozamok.com) [19].

Звісно, віртуальна екскурсія не замінить традиційну екскурсію залами музею, тому ми і наголошуємо, що віртуальна екскурсія може бути першим кроком, а наступним стане відвідування музею. Новітні технології мають бути помічником, доповненням до традиційних методів роботи в закладах культури, зокрема музеях. Завдяки комп'ютеру, Інтернету ми можемо працювати на тому полі, де ранше не було такої змоги, а саме дистанційно достукатися до представників епохи інформатизації, зацікавити їх, розказати про те, що таке музей, і чому його варто відвідувати. А далі все залежить від співробітників музею, їх таланту та організаторських, комунікативних здібностей, вміння вживу донести важливу інформацію до відвідувача в цікавій формі. Дослідники констатують, що сучасну людину нині часто важко кудись витягнути через те, що в них вдома є комп'ютер, а в кишені

телефон. І саме тому техніку, яка відволікає, ми маємо перетворити на допоміжний засіб, який допоможе зацікавити людину «вийти в світ».

Не варто нехтувати й можливістю друкувати кращі зразки музейних експонатів на листівках, магнітах тощо. Такі презенти будуть гарним подарунком для людини і зацікавлять її прийти до музею і побачити оригінал. Взагалі, можливість **запису інформації на CD, створення мобільних додатків, різноманітних онлайн-квестів** дає широкі можливості для популяризації музеїв сучасними засобами.

Креативні музейні працівники активно використовують різні жанри мистецтва, для популяризації своїх закладів і тієї інформації, яку вони зберігають. Так, у Житомирському Літературно-меморіальному музеї В. Г. Короленка послуговуються рідкісною кінохронікою, яку за допомогою ноутбука, проектора та екрану демонструють відвідувачам. На основі рідкісних кінокадрів будують тематичні заходи, куди запрошують відомих земляків та всіх бажаючих. Таким чином технології стають ключиком, який відкриває двері для живого спілкування. В музеї Володимира Короленка в Житомирі відбувся захід, який мав назву «Клименкові сади» - літературно-музичний вечір, приурочений до творчості видатного і неповторного поета та журналіста Михайла Клименка, який народився в Житомирі. На цьому заході було представлено твори Михайла Клименка, а також прозвучала музика, що відображала його поетичний світ. Цей захід став важливою подією для шанувальників літератури та мистецтва, які змогли насолодитися творчістю цього видатного поета в особливій атмосфері музею. Про захід на сторінці музею у соціальній мережі Facebook (Meta) розповіла О. БОВКУН, науковий співробітник Музею В.Г. Короленка [31]. Проведення літературно-музичного вечора «Клименкові сади» у музеї Володимира Короленка в Житомирі було спричинене виявленням унікальних кінохронік з Михайлом Клименком, які були знайдені у фондах Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г.С. Пшеничного. Ці хроніки містили кадри з початку творчого шляху Михайла Клименка у 1957 році, коли він був молодим агрономом і

поетом у своєму рідному селі Левкові. Захід привернув значну увагу, і до музею почали збиратися гості. Першими прийшли земляки Михайла Клименка з села Левкова, а за ними йшли житомирські письменники, науковці, краєзнавці, журналісти та інші зацікавлені особи. Відвідувачі мали змогу насолодитися рідкісними кадрами із життя і творчості Михайла Клименка, а також взяти участь у літературних та музичних заходах, які були організовані на вечорі.[30].

Даний захід став прикладом співпраці кількох музеїв. Головною гостею вечора стала донька поета – Наталія Клименко, яка разом з рідними і знайомими приїхала до Житомира зі столиці. Наталія Клименко – заслужений працівник культури, керівник Музею історичного центру Києва. Серед гостей була очільниця Житомирської обласної організації Спілки письменників України Світлана Гресь, яка на той час також очолювала Житомирський літературний музей. Долучились до заходу і представники інших музеїв Житомира. Зокрема, Сергій Бовкун, який і віднайшов унікальну кінохроніку та презентував її, є відомим журналістом, краєзнавцем, науковим співробітником Національного музею космонавтики ім.С.П. Корольова.

Нещодавно Сергій Бовкун разом з колегами також взяв участь у Всеукраїнській науково-краєзнавчій конференції «Роль архівів у вивченні історії рідного краю», присвяченій 100-річчю з часу заснування Державного архіву Житомирської області у 1922 році. Про це повідомили на сторінці Національного музею космонавтики ім.С.П. Корольова у соціальній мережі Facebook (Meta) [32]. Це ще один приклад активної плідної співпраці між закладами культури Житомирщини. Загалом, на конференцію було надіслано понад 40 статей, авторами яких стали краєзнавці, педагоги, наукові та музейні працівники з Житомира, Бердичева, Малина, Звягеля, Коростишева, ряду громад Житомирської області, а також з Миколаївської, Вінницької, Чернівецької та Черкаської областей.

Пленарне засідання відбулося у Державному архіві Житомирської області. Участь у конференції, зокрема, взяли наукові співробітники

Національного музею космонавтики ім. С.П. Корольова, виступивши з доповідями: «Перший космонавт України Леонід Каденюк у Житомирі» (Лілія Кавун), «Астрономічні обсерваторії на Житомирщині» (Наталія Місяць), «Бердичів у кінохронікальних матеріалах Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г.С. Пшеничного» (Сергій Бовкун). За підсумками науково-краєзнавчої конференції видано науковий збірник з доповідями усіх її учасників [33].

Подібні спільні заходи між закладами з використанням інформаційних технологій є успішною практикою в Житомирі.

Наприклад, один із заходів - «Короленкове слово у світі», присвячений творчому спадку та громадянській позиції письменника Володимира Короленка, відбувся в Житомирській обласній універсальній бібліотеці ім. Ольжича. В рамках проекту «Уроки громадянина» спільно з відділом бібліотеки «Літератури іноземними мовами» та Інформаційно-ресурсним центром «Вікно в Америку» була представлена виставка творів Володимира Короленка на різних мовах світу з фондів Літературно-меморіального музею В. Г. Короленка [31].

Літературно-меморіальний музей В.Г. Короленка та Національний музей космонавтики ім. С.П. Корольова успішно співпрацювали в організації заходу під назвою «Кибальчич: бомби і космос», який був ініційований Національним музеєм космонавтики імені Сергія Павловича Корольова. Цей захід був присвячений 169-річчю з дня народження Миколи Кибальчича (1853-1881) - українського революціонера та винахідника, автора унікального проекту реактивного літального апарату. Захід мав на меті вшанування спадщини Миколи Кибальчича та представлення його внеску у революційну та наукову сфери. Це було можливо завдяки плідній співпраці обох музеїв, яка дозволила об'єднати знання та ресурси для створення цікавого і пізнавального заходу. Долучилася до заходу наукова співробітниця Музею Короленка О. Бовкун, яка розповіла про цікаві паралелі у долях Короленка та

Кибальчича. Розповідь була вдало доповнена використанням інформаційних технологій [31].

Ще раз варто окремо зупинитися на веб-сайті як важливому сучасному засобі презентації музею. Успіх музею, як і будь якого іншого сучасного закладу культури, багато в чому залежить від якісного представництва в Інтернеті. Адже сайт - це обличчя закладу і можливість читачу отримати всю необхідну інформацію про нього. Тому веб-сайт має бути максимально інтерактивним.

На сайті необхідно розмістити інформацію про склад фондів та експозиції, про години роботи музею і його нових виставок тощо. На сайті необхідно своєчасно інформувати про події, що відбуваються в закладі. Мають оперативно виходити анонси цих заходів та звіти після їх проведення. На сайті варто розміщувати праці та статті музейних працівників, інформацію про окремі сучасні дослідження, що буде актуальною для відвідувачів музею. Варто піклуватися про зміну інтерфейсу сайту час від часу, щоб потенційні користувачі сайту бачили ці зміни, це зацікавлювало їх і приваблювало.

Загалом, у цьому розділі ми дізналися, як новітні інформаційні технології допомагають розвивати сучасні музеї, дослідили їх успішне використання в сучасній регіональній культурній практиці. В наступному розділі ми детальніше на прикладах дослідимо тенденції музейної мережі Житомирської області у просторі сьогодення.

2.2. Тенденції музейної мережі регіону у просторі сьогодення

Світ постійно змінюється, диктуючи весь час нові умови закладам культури, аби вдало конкурувати на ринку. Заклади культури Житомирщини, в силу фінансових та інших можливостей, всіляко намагаються впроваджувати кращі сучасні тенденції. Нас особливо цікавлять тенденції музейної мережі регіону у просторі сьогодення.

Досвід дослідників та практиків музейної справи показує, що популярність музею серед віртуальних і реальних відвідувачів, престижність музею, його комерційний успіх значною мірою залежить від того, настільки широко музей рекламував себе через розміщення інформації про заклад на різноманітних Інтернет-сайтах, форумах, у соціальних мережах, а також у ЗМІ. Це можна робити через обміни банерами з іншими сайтами, через регулярне розсилання прес-релізів представникам мас-медіа, організацію онлайн-конференцій тощо.

Збираючись у подорож до того чи іншого міста, турист неодмінно заходить в Інтернет і шукає інформацію, які заклади відвідати. Пошукова система не завжди видає спершу офіційний сайт закладу. Це залежить від активності користувачів власне на цьому сайті і на інших ресурсах. Зрозуміло, що активність на різного роду сайтах новин, форумах більша, тому важливо, щоб інформація про музей була розміщена на всіх популярних майданчиках в Інтернеті. Таким чином пошукова система видасть читачу інформацію про музей.

До цього питання важливо підійти скрупульозно, ретельно відібравши ілюстративний матеріал. Тут важливо показати всі переваги музею - не лише експонати, а й інтер'єр. Адже турист, який їде в нове для себе місто, неодмінно захоче сфотографуватися на фоні розкішних художніх полотен, дорогих меблів та аксесуарів.

Зокрема, Житомирський краєзнавчий музей, розуміючи, що ми живемо в епоху "селфі" (фотографування себе і публікації цих фото в соціальних мережах), долучається до міжнародної акції "День селфі в музеї", коли відвідувачам дозволяють фотографуватися на фоні експонатів. Зрозуміло, що не заборонять робити фото і в інший день. Однак цього дня, завдяки успішній інформаційній кампанії, до "селфі в музеї" прикута особлива увага.

Англійка Мар Діксон започаткувала акцію "День селфі в музеї" у 2014 році, і Житомирський краєзнавчий музей приєднався до цієї ініціативи з 2016 року. Ця акція стала ще одним способом для музею привернути увагу та

підкреслити свою присутність, а також заявити про свою активну роботу та очікування відвідувачів."Це ще одна можливість нам заявити про себе, сказати, що ми є, що ми працюємо та чекаємо на свого відвідувача", – розповідає директор Житомирського обласного краєзнавчого музею Роман Насонов [41].

Цього дня акція в Житомирському музеї приваблює не лише відвідувачів, а й місцеві ЗМІ, які радо висвітлюють цю подію, тим самим даючи оригінальну рекламу музеєві.

У програмі "Суспільного" Михайло Водяницький з Житомира поділився, що він не вперше відвідує обласний краєзнавчий музей. Цього разу він вирішив зробити селфі біля картини Жана Ресту "Прощання Гектора з Андромахою", яка була написана в 18 столітті.

"Я знімав себе на фоні картин у Луврі, в Парижі, Венеції, Флоренції. Це все виставляв у соціальні мережі. Зараз сестра попросила, щоб я зняв щось з рідного міста, бо вона тривалий час не може сюди приїхати. Вона живе в Америці", – розповів Михайло Водяницький [41].

Однак Житомирський обласний краєзнавчий музей пішов ще далі. Тут не лише проводять "День селфі в музеї", а й організували конкурс "Селфі в музеї" та традиційно нагороджують його переможців. Два роки тому наприклад подарунком стали термокружка та гра "Мандрівка Україною". Така робота також приваблює відвідувачів.

Дослідники та практики музейної справи констатують, що, якщо раніше культура поширювалася завдяки музеям, бібліотекам, театрам, філармоніям, то сьогодні засобом поширення культури стали телебачення, Інтернет, засоби масової інформації. В той же час відбувається перетворення музеїв на сучасні культурні центри, де відбувається ряд заходів, тематика яких набагато ширша за тематику самих музеїв. Саме тому ідеальною є можливість висвітлення в ЗМІ тих заходів - творчих вечорів, виставок, презентацій, круглих столів, - які проходять у музеях.

Вправні культурні менеджери вигадують незвичайні інформаційні приводи, аби засоби масової інформації захотіли відвідати їх музей і розповісти про нього. Так наприклад на базі Кмитівського музею образотворчого мистецтва імені Буханчука, що на Житомирщині, 10 серпня 2022 року провели оригінальний захід - борщ-батл між музейниками і представниками територіальних громад області. Представники музеїв регіону та колективи місцевих громад змагалися в приготуванні різних видів борщу: борщ червоний класичний, борщ білий, навіть космічний від Національного музею космонавтики імені Сергія Корольова.

«Бачимо шматочки курячого м'яса, квасоля, бурячок, картопля, морква, цибуля, кріп, часник, томат і сіль. Це і є справжній борщ, виготовлений за технологією сублімації. Саме такі сублімовані продукти у космосі їдять космонавти», - розповіла наукова співробітниця музею космонавтики ім. С. П. Корольова Л. Кулик [45].

«Абсолютно всі мікроелементи, вітаміни, які містяться у буряку, зберігаються у сублімованих продуктах. Його спочатку готують у звичайному казані, ми читали в технологіях. На землі приготовлений борщ, який потім висушений до стадії, яку ви бачили. Зберігається і запах, і концентрат, і смак», - додала наукова співробітниця музею космонавтики ім. С. П. Корольова Тетяна Гаврилова [45].

Також співробітники музею повідали гостям свята, що минулого року борщ відправили у космос. Баночка з борщем піднялася на 30 км і побувала у стратосфері.

На цей захід запросили представників ЗМІ області, які висвітлили подію в своїх матеріалах. Публікаціями також поділилися всеукраїнські ЗМІ.

Ще один оригінальний музей на Житомирщині, який плідно співпрацює зі ЗМІ - це приватний заклад - Музей історії ремесел «Ремісничий двір».

Народний музей «Ремісничий двір» існує в Житомирі понад 20 років. На думку спеціалістів, аналогів йому в Україні немає. Заснував музей житомирський колекціонер старовини Федір Євтушенко.

Цей музей включений до мапи проекту ViaRegia в Україні [46]. Це асоціація, яка популяризує українські музеї, храми, інші культурні центри, що розміщені на древньому шляху - ViaRegia – культурному шляху Європи. Це міжнародний культурний проект, який охоплює вісім країн світу. Сюди включені українські міста, зокрема на Житомирщині це - Житомир та Радомишль. У Житомирі проект презентує 15 туристичних об'єктів, у Радомишлі - дев'ять туристичних об'єктів. Одним з найоригінальніших є музей “Ремісничий двір”.

В музейних кімнатах розміщені понад 20 тисяч експонатів, які можна не лише оглянути, а й пересвідчитися, як вони працюють. Це оригінальний ремісничий реманент минулого та позаминулого століття. Однак тут можна побачити не лише експонати ремісничого напрямку, а й велику кількість годинників, фотоапаратів, посуду, одягу, іграшок, радіоприймачів, телевізорів, прасок, капелюхів, окулярів, музичних інструментів. Найбільший і найважчий інструмент музею – 5-тонна пилорама, побудована у Відні у 1890-х роках. Гордість колекції і досі чинний експонат – двигун внутрішнього згоряння, побудований у 1910 році в Чехії. Вражає перший портативний телевізор, який працював від автомобільного акумулятора. Увагу також привертає рідкісний експонат для обсмажування кави, що лише зовні схожий на сковороду. Найстаріші експонати «Ремісничого двору» – це кремнієві сокири, яким понад 9 тисяч років, а є ще кам'яні, що датуються III тис. до н.е. та знайдені на Житомирщині металеві з II тис. до н.е. [46].

Цікавим є і те, що на території музею можна відвідати капличку святого Йосипа. Не випадково капличка присвячена саме цьому святому, адже він є покровителем ремісників. На Житомирщині важливість духовної складової розуміють і в інших музеях. Так Музей знаменитого англійського письменника Джозефа Конрада розташований на території монастиря Босих Кармелітів у Бердичеві. А в Замку-музеї “Радомишль” у Радомишлі поруч з Музеєм рідкісних ікон створена капличка на найвищій точці музею. Тут можна поставити свічку та піднести молитви за себе та своїх близьких. В

музеї кажуть, що ця капличка єдина в Україні розміщується так високо в будинку, а тим паче в музеї.

У музеї «Ремісничий двір» розуміють важливість захоплювати відвідувачів різними методами, організувати їх дозвілля. Саме тому тут облаштували затишний куточок для відпочинку, тут є чайна, де гостей пригощають оригінальними поліськими чаями. Також на території музею є велика кількість фотозон і територія для дитячих розваг із пісочницею, яку облаштували в старому автобусі.

Таким чином на Житомирщині ми бачимо поєднання традиційних методів роботи музейних працівників з сучасними технологіями. Представники музеїв Житомирщини демонструють креативний творчий підхід, який приносить успіх.

Варто не оминати увагою і важливості інформаційних технологій для покращення експозицій музею. Залучення комп'ютерних технологій до експозиційної діяльності є надзвичайно актуальним.

Сьогодні науковці та практики музейної справи активно говорять про актуальність створення спеціальних аудіо-, відео- і мультимедійних продуктів, що є рівноправними елементами експозиціонування поряд із традиційними музейними предметами. Ті українці, які бували в музеях світу, мали змогу порівняти відсоток мультимедії, ілюмінації в цих музеях. Наприклад, відомий європейський Музей діамантів Сваровські поблизу м. Інсбрука (Австрія) є повністю інтерактивним. На відвідувача чекає повне занурення в світ фантазмагорії, коли підлога реагує на кроки людини світловими ефектами, скляні стіни розфарбовуються ілюмінацією у всі кольори веселки, вдало використовується гра світла й тіней, гостям також пропонується окрема зала з м'якими широкими диванами, на яких можна порелаксувати, слухаючи класичну музику.

Цікаво, що в цих елементах надсучасного європейського музею жителі Житомирщини можуть впізнати щось дуже близьке і знайоме з дитинства.

Виявляється, що деякі з цих технологій ще в радянські часи були втілені в Національному музеї космонавтики імені Сергія Корольова в Житомирі.

Так, у одному з залів музею для відвідувачів розміщені м'які крісла з навушниками, в яких звучить космічна музика. Ці технологічні впровадження були і залишаються улюбленою локацією як дітей, так і дорослих уже багато років.

А з нещодавніх технологічних новинок у Національному музеї космонавтики - робот-екскурсовод. Чотири роки тому місцеві ЗМІ повідомили, що в Житомирському музеї космонавтики з'явився робот, який допомагає проводити екскурсії. Він розпізнає голосові команди, пересувається, жартує та навіть танцює. Наразі він ще не має можливості проводити екскурсії в музеї самостійно, але вже може розпізнавати базові команди і навчається. Таке диво техніки дуже швидко набрало популярності й стало однією із родзинок музею космонавтики. У музеї розробили спеціальну послугу: екскурсія з роботом.

Зібрати та запрограмувати робота допомогли вихованці житомирського центру робототехніки «Ботеон». Разом з придбанням робота-помічника у музеї оновили інформаційні стенди та закупили широкоекранний телевізор для експозиції.

Завдяки усім цим новаціям, екскурсії у музеї космонавтики стали значно інтерактивнішими [42].

Рис. 3. Робот-екскурсовод у Національному музеї космонавтики імені Сергія Корольова в Житомирі

Ще одним музеєм Житомирщини, який вражає технологічністю, є музей Джозефа Конрада-Коженьовського - всесвітньо відомого письменника, який народився в Бердичеві. Музей знаходиться в одному з приміщень монастиря Босих Кармелітів) [43].

“ОФІС ГУГЛ?!!... Ні, ультрасучасний, інтерактивний музей у Бердичеві, у древнім Монастирі... Вітаю зустріч століть – XVIII і XXI.... Нам туди!”, - так презентує музей Джозефа Конрада відомий мандрівник Олександр Хоменко [44].

Він є частим гостем Бердичева. Взагалі, Олександр, який об'їздив чи не увесь світ, уже кілька років поспіль відкриває для українців музеї нашої Батьківщини. Зокрема, велику увагу мандрівник присвячує музеям Житомирщини.

Музей Джозефа Конрада має багато особливостей. Одна з них полягає в тому, що майже усі матеріали представлено в електронному вигляді або у вигляді копій. У музеї - багато світла, тут розміщені великі портрети письменника з підсвіткою, світлові елементи прикрашають інтер'єр, задіяно багато екранів різного розміру, вмонтованих у меблі та стіни, на яких демонструється текстова інформація та фото. Усі ці сучасні елементи приваблюють все більше відвідувачів до музею Джозефа Конрада, роблячи

його найсучаснішим музеєм Житомирщини і одним з найсучасніших музеїв України.

Рис. 4. Мандрівник Олександр Хоменко в ультрасучасному музеї Джозефа Конрада в Бердичеві.

Рис. 5. Музей Джозефа Конрада - найсучасніший музей Житомирщини

Як бачимо, технологічні продукти самі стають об'єктом уваги відвідувачів, перетворюючись на повноправні музейні експонати, які користуються все більшою популярністю.

На Житомирщині також діє практика рекламування музеїв на інших закладів культури, пам'яток архітектури тощо в туристичних буклетах, які розміщуються на спеціальних стелажах в залах очікувань автовокзалів, автостанцій, в приміщеннях органів місцевої влади. Цю роботу проводить Житомирський обласний туристичний інформаційний центр.

Така практика є дуже вдалою. Адже людина, яка очікує на свій автобус чи чекає своєї черги до того чи іншого керівника місцевого самоврядування чи органу державної влади, має час переглянути яскраві буклети з привабливими фото та цікаво поданою інформацією. Така поліграфічна продукція зацікавлює потенційного відвідувача музеїв. Особливо вдалим є розміщення таких буклетів на автовокзалах та автостанціях. Адже громадянин може прямо тут дізнатися подробиці, як дістатися до музею чи іншого цікавого місця, про яке він щойно прочитав, і навіть одразу придбати квиток на автобус до цього куточку рідного краю.

Як бачимо, музейні працівники Житомирщини активно впроваджують у своїй роботі сучасні тенденції, продуктивно використовують інформаційні технології. Це має свої результати, і музеї Житомирщини сьогодні активно відвідують як жителі краю, так і туристи з усієї України. Робота музеїв залишається стабільною, попри пандемію, а нині відкриту війну в Україні.

Висновки:

Проведений аналіз спеціальної літератури, джерельної бази, втіленої у формі відповідних звітів місцевих установ культури, засвідчив, що:

- зазначене питання є надзвичайно актуальним, і інтерес до нього не спадає, свідченням чого є поява численної літератури найрізноманітніших вимірів. У той же час регіональний аспект вивчення окресленого питання фактично відсутній;

- музей як культурний феномен мав достатньо тривалу історію. Однак у різні історичні періоди він виконував фактично різні функції. Так, до прикладу, довгий час музей був фактично складом експонатів, так само як бібліотека була суто книгозбірнею. На сьогодні ж актуальним є питання перетворення музеїв (як і інших закладів культури) на сучасні освітні центри;

- поява Інтернету, смартфонів, різних сучасних технологій змусила змінитися всі сфери життя. Звісно, технічний прогрес не міг оминати сферу культури, адже це та частина суспільного життя, яка найбільше реагує на нові тенденції.

- сучасну людину не так легко вразити, захопити чимось, не так легко утримувати її увагу, як це було ще десять років тому. Тому сьогодні представникам сфери культури необхідно дійсно “вигадувати велосипед”, аби не почути фразу “не цікаво!”. Ця фраза як дамоклів меч нависає над закладами культури, існування яких напряму залежить від того, наскільки вдало їх очільники та співробітники зможуть зорієнтуватися в сучасних тенденціях, адаптувати їх до свого матеріалу і вміло використати заради захоплення найціннішого - уваги користувача.

У своєму дослідженні ми розглянули сферу культури та зокрема мережу музеїв України і Житомирщини. Ми пересвідчилися в тому, що музеї Житомирської області вдало слідують кращим практикам сучасності і в силу наявних умов запроваджують їх на своєму рівні. В регіоні ще достатньо музеїв, які працюють за старими методами, однак найбільші з музеїв Житомирщини є досить технологічними і перебувають в авангарді

впровадження новітніх інформаційних технологій на рівні України. Зокрема, вдалим використанням сучасних технологій славляться Музей Джозефа Конрада в Бердичеві, Національний музей космонавтики імені Сергія Корольова в Житомирі, Музей української домашньої ікони XVII—XX віків на території Замку-музею “Радомисль” у Радомишлі. Інші музеї краю також в більшій чи меншій мірі намагаються втілювати новітні інформаційні технології.

Поряд з музеями активно сучасні технології запроваджують й інші заклади культури - бібліотеки, виставкові зали, театри, філармонія. Різні заклади культури постійно влаштовують спільні заходи, що дає змогу залучити якомога більше відвідувачів, обмінятися досвідом та думками щодо спільного розвитку культурного простору Житомирщини в подальшому.

Музеї Житомирщини мають розвинені веб-сайти та сторінки в соціальних мережах, де оперативно знайомлять читачів з подіями, які відбуваються в музеї, анонсують заходи та публікують звіти після їх проведення, знайомляться з новинками серед експонатів, цікавими акціями. Очільники та співробітники музеїв активно працюють над захопленням уваги віртуального читача, що є першим кроком до реального відвідування ним музею.

Сьогодні весь світ підтримує Україну, зокрема і розвиток сфери культури нашої країни як частини європейської та світової культури. Музеї Житомирщини беруть активну участь у європейських програмах, що дає змогу модернізувати музейні заклади, запропонувати відвідувачам сучасний формат пізнання в стінах музею та онлайн.

Наша держава також робить посильні кроки щодо підтримки музейної справи в Україні. Зокрема, затверджуються відповідні програми на рівні Кабінету Міністрів України, де прописується важливість запровадження новітніх інформаційних технологій.

В Інтернет-просторі створені майданчики, де кожен музей може презентувати себе. Такі майданчики активно відвідують туристи, які

черпають там інформацію про цікаві українські музеї, зокрема регіональні, а потім з задоволенням відвідують ці заклади.

Житомирські музеї активно співпрацюють зі ЗМІ, їх співробітники постійно вигадують цікаві інформаційні приводи, аби зацікавити засоби масової інформації, розсилають прес-релізи, пропонують кандидатури своїх співробітників у якості спікерів в теле- та радіоефірах.

Загалом, дослідивши обрану нами тему, ми виконали мету, яку ставили перед собою, а саме - вивчили систему та мережу музейних установ Житомирщини в контексті сучасної регіональної культурної практики. Відповідно виконали завдання: здійснили аналіз наукової літератури та джерел з визначеної проблеми; дослідили новітні тенденції розвитку музею в контексті динамічних змін сьогодення; окреслили світовий досвід «осучаснення» музеїв та можливості його застосування на прикладі музейних установ Житомирщини; визначили проблеми та досягнення в українському музейному просторі та на Житомирщині зокрема; дослідили музейний простір Житомирщини на предмет застосування новітніх музейних практик, окреслили перспективи його розвитку.

Зокрема, серед актуальних завдань для музеїв Житомирщини на найближчий час є подальше впровадження новітніх інформаційних технологій; ще активніше і більш вдале застосування музейного менеджменту, маркетингу; робота над створенням віртуальних музеїв. Ми переконані, що подальше застосування новітніх інформаційних технологій у музейній мережі Житомирщини сприятиме ще більшій модернізації музеїв регіону, відповідно до світових тенденцій. Це зробить їх ще більш привабливими для користувачів і дасть змогу бути ще більш яскраво представленими на музейній мапі України.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вайдахер Ф. Загальна музеологія: посіб. / Перекл. з нім. В. Лозинський, О. Ланг, Х. Назаркевич. Львів: Літопис, 2005. 546 с.
2. Stransky Z. Z. Muzeologie. Uvoddostudia / Z.Z. Stransky. - Brno: Univerzita J.E. Purkyne, 1980.- S. 230.
3. Социологическieteориисовременности / П.А. Сорокин. - М.: ИНИОН, 1992. - 193 с.
4. Для чого нам музеї? [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://www.istpravda.com.ua/articles/2012/08/27/92208/>
5. Levin D. Michael. The modern museum. Temple or showroom. Dvir. Pub. House. 1983. 206 p.
6. Словник української мови: в 11 томах. — Том 4, 1973. — Стор. 822.
7. Шляхтина Л.М. Современный музей: идеи и реалии. Вопросы музеологии. №4. 2011. С. 14-19.
8. Музей “Львів Стародавній”. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://lvivancient.org/>
9. Перший музей (не) воскових фігур у Києві. Головні експонати у 21 фото. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://www.radiosvoboda.org/a/photo-pershyu-muzeu-ne-voskovykh-fihur-u-kyuevi-holovni-eksponaty-u-21-photo/30103092.html>
10. Knell S. The Contemporary Museum Shaping Museums for the Global Now, 1st Edition. London: Routledge. 2018. 250 p.
11. Партиципация: три приклади взаємодії. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://artarsenal.in.ua/things/partysypatsiya-try-pryklady-vzayemodiyi/>
12. Буррио Н. Эстетика взаимодействия и постпродукция / Николя Буррио – М.: Ад Маргинем Пресс, 2016. 216 с.
13. Головне управління статистики у Житомирській області. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. Режим доступу - http://www.zt.ukrstat.gov.ua/infografika/svyata/den_myzeiv.pdf
14. Список музеїв Житомирської області. [Електронний ресурс]. Режим доступу - https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_музеїв_Житомирської_області

15. Житомирський обласний краєзнавчий музей - Facebook. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://www.facebook.com/kraymuz.zt/>
16. Житомирська обласна рада вирішила об'єднати три музеї. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://www.istpravda.com.ua/short/2022/07/25/161599/>
17. Музей хліба на Житомирщині: найдавнішому експонату – три тисячі років. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://suspilne.media/99675-muzej-hliba-na-zitomirsini-najdavnisomu-eksponatu-tri-tisaci-rokiv/>
18. Музей хліба (Велика Цвіля). Матеріал з Вікіпедії. [Електронний ресурс]. Режим доступу - [https://uk.wikipedia.org/wiki/Музей_хліба_\(Велика_Цвіля\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Музей_хліба_(Велика_Цвіля))
19. Замок Радомисль. Сайт. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://www.radozamok.com/>
20. Військово-історичний комплекс «Скеля». Матеріал з Вікіпедії. [Електронний ресурс]. Режим доступу - https://uk.wikipedia.org/wiki/Військово-історичний_комплекс_«Скеля»
21. У козацькому селі Троковичі провели захід до Дня Хрещення Русі та відкрили Музей рідкісних ікон. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://zhitomir.life/25053-u-kozatskomu-seli-trokovichi-proveli-zakhid-do-dnya-khreshchennya-rusi-ta-vidkrili-muzej-ridkisnikh-ikon.html>
22. Шкільний музей зберігає унікальні зразки хліба. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://zt.20minut.ua/uploads/pdf/0024/91/269ecef9a88fa1f2dd70431e1f690f72c4adfc9e.pdf>
23. Марущак А.І. Використання новітніх інформаційних технологій для доступу до інформації: питання правового регулювання. *Правова інформатика*, №. 2 (14), 2007, С. 35–41.
24. Культурні потреби міської молоді [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://nachasi.com/society/2020/12/07/cultural-needs-urban-youth/>
25. Закон України “Про Національну програму інформатизації” // *Відомості Верховної Ради*, 1998. – № 27-28. – Ст.181.

26. Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. / М-во освіти і науки України; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв.– Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2021. – Ч.1 — 194 с.
27. Житомирська обласна бібліотека для дітей. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://www.libertyspace.org.ua/>
28. Музей Джозефа Конрада. Веб-сайт [Електронний ресурс]. Режим доступу - <http://konrad-museum.co.ua/>
29. Національний музей космонавтики ім. С.П. Корольова. Веб-сайт [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://cosmosmuseum.info/>
30. У Житомирі згадували поета Михайла Клименка. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://zhytomyr.org/u-zhytomyri-zghaduvaly-poeta-mykhayla-klymenka/>
31. Літературно-меморіальний Музей В.Г. Короленка в Житомирі. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://www.facebook.com/korolenko.museum.zt>
32. Національний музей космонавтики імені Сергія Павловича Корольова. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://www.facebook.com/cosmosmuseum>
33. У Житомирі науковці говорили про роль архівів. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://zhytomyr.org/u-zhytomyri-naukovtsi-hovoryly-pro-rol-arkhiviv/>
34. Кузьмук О. Стан та шляхи модернізації музейного менеджменту в Україні / О. Кузьмук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.old.niss.gov.ua/Monitor/oktober08/2.htm>.
35. Лук'янець Н.М. Сучасні інформаційні технології як складова музейного менеджменту /Н.М. Лук'яненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.conference.nbu.gov.ua/report/view/id/396>.
36. Національний художній музей України. Головна сторінка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.namu.kiev.ua/>.

37. Музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.museum-ukraine.org.ua>.
38. Знаменський А.В. Модернізація музейної діяльності / А.В. Знаменський // Довідник керівника установи культури. – 2003. – № 10. – С. 68–74.
39. Черченко О. Світові та українські музеї в умовах інформаційно-комп'ютерного суспільства / О. Черненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dspace.nbuv.gov.ua/.../08-cherchenko.pdf?...1>.
40. Піоро В.І. Програмне забезпечення музейного обліку: проблеми вибору / В.І. Піоро // Український музей. – 2005. – № 1(3). – С. 6–7.
41. "День селфі в музеї": у Житомирі обласний краєзнавчий музей долучився до міжнародної акції. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://suspilne.media/199189-den-selfi-v-muzei-u-zitomiri-oblasnij-kraeznavcij-muzej-dolucivsa-do-miznarodnoi-akcii/>
42. У Житомирському музеї космонавтики з'явився робот, який допомагає проводити екскурсії [Електронний ресурс]. Режим доступу - https://www.zhitomir.info/news_175221.html
43. Відкрито музей Джозефа Конрада. // "Земля Бердичівська", №27 (16035) від 03.07.2015 р.
44. Перлина неправильної форми. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://zhytomyr.org/perlyna-neppravylnoi-formy/>
45. В Житомирській області музейники влаштували гастро-батл з приготування борщу. [Електронний ресурс]. Режим доступу - https://www.zhitomir.info/news_209100.html
46. Музей історії ремесел «Ремісничий двір». [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://via-regia.org.ua/sights/narodnyj-muzej-istoriyi-remesel-remisnychuj-dvir/>
47. Шопен навчався в Бердичеві. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://zhytomyr.org/shopen-navchavsia-v-berdychevi/>